

DISSERTATIO *B.*
INAUGURALIS HISTORICO-JURIDICA
DE
JURE FODIENDI
METALLA,

ANNEXIS EX UNIVERSO JURE COROLLARIIS
QUAM

Adjuvante Divino Numine, & annuente inclyto Facultatis Juridicae Collegio
IN CELEBERRIMA UNIVERSITATE WIRCEBURGENSI
SUB CANCELLARIATU

Reverendissimi, Illustrissimi, & Perquàm Gratosi Domini

D. FRANCISCI CONRADI
S. R. I. COMITIS de & à STADION,

Ecclesiarum Imperialis Bambergensis, Cathedralis Her-
bipolensis, & Collegiatæ ad S. Jacobum Bambergæ respectivè
PRÆPOSITI, & DECANI, Eminentissimi ac Serenissimi Electoris Moguntini,
nec non Reverendiss. & Celsiss. Principis Episcopi Bamberg. & Herbipol. Consilarii Intimi, ac
Celsissimi Principis Bambergensis LOCUMTENENTIS Perpetui, Universitatis
Herbipolensis CANCELLARII Perpetui,
SUB PRÆSIDIO

Plurimum Reverendi, Nobilis, Eximii, Clarissimi & Consultissimi Viri ac Domini,

D. JOANNIS CASPARI BARTHEL,
Ss. Theologiæ & U. J. Doctoris, nec non in præfatâ Universitate
Ss. Canonum Professoris Publici & Ordinarii, Reverendissimi ac Celsissimi
Episcopi & Principis Bamberg. & Herbipol. in Spiritualibus Consilarii,
ac Seminarii ad S. Kilianum Regentis,

Tribus rigorosis Examinibus ritè tentatus, & approbatus
PRO CONSEQUENDO IN UTROQUE JURE LICENTIATUS GRADU
Publicæ ventilationi exponit

JOANNES HERMANNUS FRANCISCUS PETRUS PAPIUS Herbipol.
AA. LL. & Phil. Magister, J. U. Emeritus, Comes Palatinus Cælareus
Hæreditarius.

Anno MDCCXXXI. Die Septembris horis ante & post meridiem consuetis.

HERBIPOLI, Typis Marci Antonii Engmann, Universitatis Typographi.

IN ANNUALIS HISTORICO JURIDICA

JURE FORDI

ANNEIS EX UNIVERSO JURE CONSTITUTIS

IN CLASSE RINA UNIVERSITATIS
SUB CANCELLARIA

D. FRANCESCO CONRAD
S. R. I. Comes de & a STADION

Eccelegimus potestatis Bontestamento, Cancellariae
P. S. R. I. Comes de & a STADION
P. S. R. I. Comes de & a STADION
P. S. R. I. Comes de & a STADION

D. JOHANNIS CASPARI BARTHELEMY
S. Theologiae & J. J. Doctoris nec non in Jurisprudencia

PRO DOCTORIS CANDIDATO IN JURIS
CANDIDATO IN JURIS

JOHANNES BARTHELEMY
ALLIUS

ALLIUS

REVERENDISSIMO
ET

CELSISSIMO

S. R. I. PRINCIPI

AC DOMINO

D. FRIDERICO
CAROLO,

DEI GRATIA

EPISCOPO BAMBERGENSI,
ET WIRCEBURGENSI,

FRANCIÆ ORIENTALIS DUCI,

Sacræ Cæsareæ, Regiæque Catholicæ Majestatis

CONSILIARIO ACTUALI
INTIMO, AC CONFIDENTIALI,

Sacri Romani Imperii

PRO-CANCELLARIO, &c. &c.

DOMINO DOMINO MEO
CLEMENTISSIMO.

REVERENDISSIME
ET
CELSISSIME
S. R. I. PRINCEPS,
DOMINE DOMINE
CLEMENTISSIME.

*Erpetuum habent Divi-
na cum humanis com-
mercium. Horum au-
spiciis, illorum imitatio-
ne & obsequiis æterna rerum viget
Tranquillitas. Quapropter sicut tri-
bus*

bus digitis , *ex Isaiaë oraculo*, suspendit orbem Deus, *ita iisdem per Principes*, suos in terris *Vicarios*, orbem gubernat. Sub nobili autem & auspiciato *Trium Digitorum* symbolo, *Sapientiam*, *Æquitatem*, & *Clementiam* sanctissimi Vatis Interpretes intelligunt, & lectissimâ hâc *Virtutum Triade* mundum & regi & servari contendunt. *Sapientia* disciplinam & ordinem, *Æquitas* firmitatem, *Clementia* pacem tribuit & tranquillitatem. Quæ omnia, cum totus *Christianus Orbis*

Orbis, ac Romanum maximè Impe-
rium summis **REVERENDISSI-
MÆ CELSITUDINIS TUÆ**
inter sacra Imperatoriæ Majestatis
adyta consiliis, nunc autem sorte spe-
ciali florentissimi Germaniæ Episco-
patus ac Principatus Bambergensis
& Herbipolensis, cum antiquissimo
Franciæ Orientalis Ducatu felicissi-
mo **TANTI PRÆSULIS & DU-
CIS SUI** Regimini in acceptis ferant,
tantò constantior diuturniorque com-
munis Patriæ felicitas est, quando
Divi-

*Divinis eam præsidiis à Clementissimo
Principe suo fulciri læta animadver-
tit. Posuisti terminos Franconiæ pa-
cem, & olivis eam frondentibus incin-
xisti, ita, ut ab externis intestinisque
tumultibus libera, ne cæli quidem ira-
ti minas & fulmina secura sui for-
midet. Conjuratæ in agrorum cam-
porumque perniciem hæc æstate nu-
bes, in vicinas latè Provincias vor-
aces flammæ, fulgura & grandines
cum extremo frugum & vitium, ar-
mentorum, & pecorum exitio detonâ-
runt.*

runt. Sola, quæ Principis Pacifici
Imperio subest, Eoa Francia, cum de-
flet vicinorum clades, favore Numinis
tectâ, prohibitas ab accessu tempesta-
tes, infæcundos solum imbres in agros
coll'esque suos effusas, non sine prodigio-
so propitii Numinis favore messem tu-
lit fructu centesimo uberem, vinde-
miâmq; sub eodem cælesti Principis
sui præsidio expectat pari fæcunditate
locupletem. Communis illa tranquil-
litas, non Pietatis solum & Clemen-
tiæ, sed & Iustitiæ pulcherrimus fru-
ctus

Etus est, quem cuique, Tros Rutulis-
ve fuat, nullo discrimine, ex solâ
æquitatis mensurâ, & pondere inva-
riabili mente elargiris. Hinc crescit
laudata Virtus, cum morum licentiâ
profligatur iniquitas, & coronata benè
merentium studia ad altiores ausus
excitantur. De sapientia quid dicam
Tuâ? quam renovato Salomonis pro-
digio à Cælo Tibi inditam, & longo
rerum usu & experienciâ cumulata,
ita Provinciis **CELSITUDINI**
TUÆ subiectis gubernandis impen-
dis,

dis, ut orbi moderando par, Franco-
niæ salutis conservandæ unice natus
videaris. Tuis auspiciis, liberalitate,
& stimulis reflorescit veræ sapientiæ
amor, restaurantur sacrarum profa-
narumque litterarum studia, politio-
rum scientiarum, & artium ardor ac-
cenditur, Seminariorum, Collegio-
rum, ac universæ Academiæ splen-
dor illustratur, & extollitur, Inqui-
linorum, & Advenarum commodis &
utilitatibus consulitur, verbo, Tan-
ti Idea Principis toti Patriæ instilla-
tur.

*tur. Si enim magno illo Gothici Monarchæ Cancellario Cassiodoro teste, facilius sit errare Naturam, quàm Principem dissimilem sibi Rempublicam formare, quantam se aliquandò suspiciet Franconia, si impressam civibus suis Imaginem Principis intuebitur, qui, ut verbis Velleji utar, Optimus cum sit, facere rectè subditos suos, faciendo docet, cùmque Imperio sit maximus, major est exemplo. Hæc causa est, quòd tam frequentes sublimiorum scientiarum Candidati, laborum studiorumque suorum vel prima,
vel*

*vel adulta specimina ad solium RE-
VERENDISSIMÆ CELSITU-
DINIS TUÆ deponant, ut nimi-
rùm Clementissimis sapientissimi Prin-
cipis votis, & imperiis obsecundent, &
Celsissimæ ejusdem satisfaciant exspe-
ctationi. Me insuper, ut eò fiden-
tius accedam, Progenitorum meo-
rum, Avi, Patrisque relictæ vesti-
gia inducunt. Qui ambo Eminentissi-
morum & Celsissimorum, ex Illustrissima
SCHÖNBORNIANA Domo Electorum &
Principum obsequiis; Ille quidem Emi-
nentissimi & Celsissimi JOANNIS PHI-*

LIPPI, Archi-Episcopi & Electoris Mo-
guntini, Episcopi Herbipolensis &c. *Con-
siliarius Intimus, Pro-Cancellarius,
& in tumultibus Thuringicis Er-
furti Legatus, Hic Eminentissimi &
Celsissimi Principis LOTHARII FRAN-
CISCI, Archi-Episcopi & Electoris Mo-
guntini, Episcopi Bambergensis Consilia-
rius Aulicus, & in privatis Consu-
lens, REVERENDISSIMÆ
CELSITUDINIS SUÆ Con-
siliarius Intimus, immortui, Exem-
plis paternisque monitis Nepoti & fi-
lio*

lio inculcârunt , ut pari fide , ardore,
& studio dignum me redderem , quem
eâdem aliquandò Schönbornianâ Cle-
mentiâ servorum tuorum minimis ac-
censeres. Quod dum omni mentis
animique contentione in continuatis
hucusque, & porrò inter externos prose-
quendis studiis præstare conabor , id
nunc profundè in terram demissus ro-
go , ut tenues has Studii mei Juridici
primitias pro innatâ erga litterarum
Cultores clementiâ gratiosissimè acci-
pere , Divina verò Bonitas REVE-
REN-

RENDISSIMAM CELSITU-
DINEM TUAM *in seros, & lon-*
gævos gloriosissimi Regiminis annos in-
columem, & sospitem conservare be-
nignissimè velit. Qui sum

REVERENDISSIMÆ
CELSITUDINIS
TUÆ

Clientum & Servorum Infimus

Joannes Hermannus Franciscus Petrus Papius
Herbipolensis.

DISSERTATIO INAUGURALIS

DE

JURE FODIENDI METALLA. *CAPTATIO BENEVOLENTIÆ.*

NE fortè cuidam vel chymicè vel Metallo-sophicè præsens materia pertractanda, atque idcirco ineptè pro foro Juridico concepta esse videatur; sequentem lubeat advertere ordinem per decursum servandum. *In 1mo Capite* perlustrabitur Jus vetus Romanorum circa Metallum fodinas, cujus rei sedes est in tit. cod. de Metallis & Metallariis. *In 2do* exhibitâ defuetudine Juris Romani examinabitur, cuinam hoc Jus apud Germanos circa tempora Caroli Magni, Ottonum &c. competierit. *In 3tio* dispicietur quomodo mutato reipub. statu ac formâ primùm solis Electoribus in A. B. c. 9. §. 3. hoc Jus ut regale attributum, ac tandem etiam in alios Imperii Status translatum fuerit. *In 4to* quid sentiendum de Civitatibus Municipalibus, de Nobilibus liberis tum immediatis tum Landsassis, de Monasteriis, &c. demonstrabitur additis quibusdâ de Canone Metallico.

A

CAPUT I.

CAPUT I.

De Jure veteri Romanorum fodiendi Metalla.

§. I.

De distinctione inter Prudentiam Metallicam Politicam & Juridicam.

SUMMARIA.

1. *Quid sit Metallo-Sophia & Mesologia.*
2. *Duplex morale considerari potest circa Metalla.*
3. *Quid sit prudentia Metallica.*
4. *Ejus officium.*
5. *Definitur Jurisprudencia Metallica.*

*Quid Me-
tallo-Sophia
& Mesolo-
gia.*

Considerationem, quam Metalla merentur circa ea, quæ habent naturalia, tum Metallo-Sophiæ, quæ perfectiorum Metallorum naturam pericrutatur, tum Mesologiæ, quæ imperfectiorum examen habet, omnino relinquendo, de eo hîc dispiciendi est animus, quod in aliquo genere circa illa morale est.

*Duplex mo-
rale circa
metalla.*

2. In ordine ad quod deprehendendum duo adverto circa Metalla expendi posse. *1mò.* Quæ sit eorum habitudo intuitu vitæ civilis ac negotiorum humanorum. *2dò.* Quid circa ea facere possint aut debeant homines; prior consideratio parit quæstiones *de utili*: posterior *de Justo*, circa illas versatur prudentia politica, aut si dicere mavis, Oecumenica, circa hos Jurisprudencia. Quamvis autem hæc ultima tantum ad Cathedram Juridicam spectet, attamen ut discrimen utilis & Justi, prudentiæ & Jurisprudentiæ eò magis appareat, haud incongruum videtur, si quædam de prudentiâ Metallicâ politica præmittantur.

3. Est autem præfata prudentia Metallica habitus Intellectus, quo quis Metalla ritè eruere, eadèmq; ad usum vitæ civilis præparare novit, videtur autem iste habitus tres ancillantes requirere scientias, scilicet, physicam, Mathematicam, & peritiâ sermonis Metallici, quò enim exactiùs has, potissimùm verò duas priores quis calluerit, eò rectiùs quoque in Metallurgiâ versabitur.

Quid sit prudentia Metallica.

4. Primò autem hæc prudentia versatur circa Metalla eruenta; quodsi enim commoda & incommoda Metallurgiæ particulariter sive in hypothesi ratione scilicet unius aut alterius casus individualis comparentur, aliquando utile, aliquando inutile erit eidem operam dare, *deinde* sollicita est de modo eruendi, de instrumentis ad effodienda Metalla necessariis, de officinis & Machinis ritè construendis &c. Postquam autem Metalla præparata sunt, tum ad varios usus v. g. rem nummariam ulteriùs transferuntur, quo ipso nova Metallorum consideratio exsurgit, quæ per varias disciplinas diverso modo se se diffundit.

Ejusdem officium.

5. Jurisprudentia Metallica haud inconcinne definiri potest quòd sit habitus practicus leges circa Metallorum fossilium dominium latas dextrè interpretandi, easque ad civilis vitæ usum convenienter applicandi: ex quo conceptu facilè inferendum Jurisprudentiæ Metallicæ officium, atque intelligendum, quasnam ancillares requirat scientias; porrò quanta hujus Jurisprudentiæ sit necessitas ac utilitas, ex gravibus præjudiciis sine hujus præsidio nascituris conjicere licet.

Definitur Jurisprudentia Metallica.

§. 2.

De Objecto Jurisprudentiæ Metallicæ.

SUMMARIA.

1. Connexio.
2. Varia acceptio Metallorum in Jure primò pro fodinis.
3. 2dò pro penâ.
4. Assignatur differentia inter hæc duo: in Metallum & in

opus Metallum damnatum esse. 5. Levius his puniuntur qui in opus publicum damnantur. 6. Etiam foeminae Metallum poenâ afficiuntur. 7. Demum accipiuntur Metalla pro quovis fossili. 8. Discernuntur Metalla perfecta ab imperfectis. 9. Quid sint fodinae Metallicae. 10. De Metallis aliâ ratione, quàm effossione quaesitis directè hic non agetur, uti nec de lapidibus.

Connexio. 1. **R**ECTUS ordo postulare videtur, ut prima opera in delineando praesentis tractationis objecto consistat; proinde ut paulò distinctius constet, quo sensu hic loci Metalla supponantur, ambiguitas vocis paululùm erit consideranda..

Metalla in Jure accipiuntur primò pro fodinis. 2. Clarissimus Dominus Henricus Linck existimat in Jure Romano triplici sensu Metallorum nomen accipi. Primò pro ipsis fodinis *L. 6. §. 2. ad L. Ful. pecul. L. 36. ff. de pæn.* Qui sensus haud improbandus est, cum & aliis AA. hæc significatio fuerit solennis; Sic Plinius dixit, Metalla auraria. Solinus, Metalla æraria; & succurrit huic significatui græca vox *μετάλλων*, quæ ex Cornelio Schrevelio fodinam denotat.

addo pro poenâ. 3. Accipiuntur 2dò pro poenâ; qui sensus etsi nonnullis displiceat, in Jure tamen nostro fundatus est, uti videre est in *L. 38. ff. de pæn. L. 3. §. 1. ff. de re militari. L. penult. in fin. ff. de var. & extraord. cognit.* In quibus locis apertè Metallum nomine poena venit.

Aliud est in Metallum aliud in opus Metallum damnatum esse. 4. Ubi incidenter notatu dignum occurrit, hæc duo diversa esse: in Metallum & in opus Metallum damnatum esse; enimverò durior est conditio eorum, qui in Metallum, quàm qui in opus Metallum damnantur; illi namque gravioribus vinculis premuntur, hi levioribus, id quod ex cit. LL. colligitur.

Levius puniuntur qui in opus publicum. 5. Utraque tamen prædicta poena gravior est illâ, quam perferunt, qui in opus publicum damnari dicuntur; isti enim, præterito alio discrimine, retinent libertatem *L. Sunt quidam ff. de pæn.* E diverso, qui in Metallum vel in opus Metallum damnantur.

damnantur, tam graviter puniuntur, ut libertatem quoque ^{blicum dam-} amittant, & servi poenæ fieri dicantur in *L. Metallum ff. de* ^{nantur.} *pæn. L. In Metallum. Cod. de bon. proscript.* Verùm hoc poenæ genus postea è medio sublatum fuit ab Imperatore Justiano in *Nov. 22. de nupt. §. Quod autem.*

6. Porro addendum, quòd non solum viri, sed etiam fœ- ^{Etiam fœmi-} minæ Metallī poenā afficiantur *L. capitalium §. Divus ff. de* ^{nae Metallī} *pæn.* Verùm ne longius, ac decet, à proposito abire videar, ^{pænā affici-} juvat ad homonymiam Metallorum redire. ^{untur.}

7. Accipiuntur demùm Metalla pro quovis fossili, adeò, ^{Accipiuntur} ut Metalla in specie, media mineralia, & lapides, quæ tria ^{3tio Metalla} Physici distinguere solent, hujus significationis ambitu com- ^{pro quovis} prehendantur. Quàm varia autem horum sint genera, à Phy- ^{fossili.} sicis explorare tutius est, quàm à Jurisperitis, sunt enim nonnulli in hanc rem Scriptores, qui tantum septem asserunt esse genera Metallorum, videlicet Aurum, Argentum, Electrum, Æs, Stannum, Plumbum & Ferrum, id quod etiam docet Isidor. *Lib. 16. cap. 16.* Verùm plura esse genera Metallo- rum tum ex *L. Aut damnum §. Est poena ff. de pæn.* tum ex Aureâ Bullâ evincitur, in quâ non tantum memoratorum Metallorum fit mentio, sed & annectuntur hæc generalia verba: *Et alterius cujuscunque Metallī.*

8. Et quidem duodena genera Metallorum reperiri, è ^{Discernun-} quorum classe sint 8. *perfecta*, puta, Aurum, Argentum, Æs, ^{tur perfecta} Electrum, Cuprum, Stannum, Plumbum, Ferrum, reliqua ^{Metalla ab} *imperfecta*, Argentum vivum, Marmor album, Sal subterra- ^{imperfectis.} neum, & Minium tradit Tabolt. *de Parod. & summ. Mag. Privil. Sect. 3. num. 164.* Vide præterea R. P. Kircherum in suo mundo subterraneo

9. Eatenus verò hæc Metalla præsentis sunt considerationis, ^{Quid sint fo-} quatenus è terrâ eruuntur ac effodiuntur; quare Metalla pro ^{dina Metal-} fodinis accepta huc quoque spectant, sunt autem fodinæ ca- ^{licæ.} vernæ venis Metallicis stipatæ ac Metallorum effodiendorum gratiâ factæ. Vide Illustrissimum Dominum à Seckendorff in *Teutschen Fürsten Staat p. 3. c. 3. art. 1.* ubi fodinas ita describit: *Bergwerck nennet man solche Oerther, allwo allerhand*

Metallen, Erzk Mineralien, auch köstliche Stein gefunden werden, als da ist Gold, Silber, Kupffer, Zinn, Bley, Eisen, Quecksilber, Alaun, Vitriol, Schwefel, Kobold, daraus blaue Farb gemacht wird, Mennig und Zinnober, rother und gelber Farb, Spiesglaß, Bergsalk, Jaspis, und andere köstliche Marmel und Stein, sintemahl gemeine Stein, Thon, und Leimen für keine Berg-Art gehalten, sondern dieselbe zu graben, und seines Gefallens damit zu handeln, einem jeden Herrn des Ackers, oder der Gemeine jedes Orths verstattet wird.

Directe non
agetur de
Metallis
aliâ ratione
quàm effos-
sione quasi-
tis.

10. Quodsi igitur Metalla aliâ ratione quærantur, quàm effossione, v. g. Aurum fluviatile, das Seyffen = Gold, oder Gold = Sand, quod balux sive baluca dicitur in L. 2. Cod. de Metall. De iis hic non est animus differendi; fortè tamen inferiùs dicenda ad similes quoque proventus poterunt applicari. Similiter de Lapidibus, Sale, Nitro, & similibus v. g. Carbonibus fossilibus, Stein = Kohlen, non adeò hâc vice sollicitus est calamus; Si tamen horum Metallorum Jura eadem videbuntur, quæ supra assignatorum, idè quoque dicenda levi mutatione ad hæc pariter transferri possunt. Propiùs nunc aggredi oportet expositionem ejus, quod circa rem Metallicam justum aut injustum est.

§. 3.

De Dominio Metallorum originario.

SUMMARIA.

1. *Dominium Universale Protoparentibus datum.*
2. *Distinctionem Dominiorum arbitrio humano Deus definiendam reliquit.*
3. *Prima Dominiorum distinctio orta est à facto humano.*
4. *Reprobatur eorum opinio, qui volunt Dominii divisi constitutionem immediatè à Deo factam esse.*
5. *Dominium Metallorum ante extructas urbes.*
6. *Post extru-*

extractas. 7. An Dominium illud ad civitatem collectivè sumptam, an verò ad singulas pertinuerit. 8. Qui in priorem partem inclinant, possunt eam tueri siue consideretur populus ut constitutus siue ut constituendus.

1. **D** Eum humano generi concessisse facultatem globo hoc *Dominium universale protoparentibus datum,* terraqueo, Metallisque contentis utendi, & ratio & revelatio ostendit; ista verò facultas pro Dominio aliquo universali omninò haberi debet, quia aliàs ex Jure illo generali Dominia particularia, qualia hodie inter homines occurrunt, non potuissent mediante facto constitui.

2. Neutiquam verò Deus eâ lege Dominium illud humano *Distinctio Dominiorum arbitrio humano fuit relicta.* generi concessit, ut id indivisum foret, quia potius hanc rem arbitrio humano pro rerum, temporumque varietate definendam Creator optimus reliquit. Quo posito id veritati maxime est consentaneum, quod existentia illius Domini sequatur originem generis humani; cum igitur homines successivè prodierint, adeo ut ab uno pari universum mortalium genus per varias sibi succedentes generationes exortum sit, ideo oppidò probabile est, quod primi illi homines res quasdam sibi statim afferuerint, id quod etiam Sacræ Litteræ plus vice simplici confirmant: hinc ex rebus à Deo concessis statim quædam subierunt Dominium divisum, quædam verò in statu primævæ concessionis divinæ remanserunt, donec multiplicatis hominibus successivè occupatæ, eandem conditionem fuerint expertæ.

3. Ex his igitur liquet imò dominium inter homines *Incipiebat ab occupatione.* distinctum & alios excludens ortum esse à facto humano occupatione scilicet, quo loco id cum primis, velut proposito præfenti inserviens notari debet, quòd non tantum singuli homines, sed & integra universitas res occupare queat, quo ultimo casu per divisionem deinceps singulis membris sua assignari solet portio; Quæ autem distributa non sunt, ea ad universitatem adhuc pertinere existimandum est.

4. Liquet 2dò, toto cœlo illos aberrare, qui domini *Refutatur quorundam opinio.* divisi constitutionem immediatè ab ipso Deo factam esse perhibent;

bent; hoc enim posito, cessabit omnis occupatio velut modus acquirendi dominium; præterea cum neque per revelationem de portione sibi à Deo assignatâ homo certus reddatur, semper incertus idem sit, non sine insigni conscientiae scrupulo, necesse est. His præmissis

*Dominium
Metallorum
ante extru-
ctas urbes.*

5. *Statuitur 1.* Ante extructas urbes dominium Metallorum divisum & alios excludens, à facto hominis, scilicet occupatione est deducendum; hinc emanatum illud: res quæ est actu nullius, potens tamen esse in commercio humano, cedit primo occupanti.

*Post extru-
ctas.*

6. *Statuitur 2.* Postquam genus humanum in civitates discessit, quarum singulæ suas res habere solent distinctas ab aliis civitatibus, vicina metalla incipiebant ad eos solos pertinere, qui civitatem istam constituerunt.

*An ad civi-
tatem colle-
ctivè sum-
ptam vel ad
singulos per-
tinuerit.*

7. Verum an dominium istud ad civitatem collectivè sumptam, an verò ad singulos pertinuerit, à nonnullis controversatur? Sunt qui distinguendum existimant, an Metalla in rebus ad totam civitatem pertinentibus reperiantur, an verò in prædiis privatorum existant? in priori casu adjudicant dominium civitati, non item in posteriori. Sed indistinctè hoc civitati tribuere debet, qui sequentem, quæ satis probabilis apparet, amplecti vult sententiam, quæ asserit, quod civitas prius occupavit Metalla quàm singuli; ex quâ concludendum venit, quòd, si privati ostendere non possunt, in se consensu vel expresse vel tacito legitimi rerum publicarum administratoris, dominium esse derivatum, civitati idem sit tribuendum; ad quam rem bene Grotius *de J. B. & P. lib. 2. c. 3. §. 19.* ubi inquit: *interdum primæ acquisitiones à populo aut populi capite ita fiunt, ut non tantum imperium, sed & privatum, plenumque Dominium generaliter primum populo aut ejus capiti queratur, atque ut deinde particulatim in privatos ita fiat distributio, ut tamen eorum dominium ab illo priore dominio pendeat & c. 8. §. 9. nam si id, quod plerumque est, respicimus, prius populi terras occuparunt, nec imperio tantum, sed & dominio, quàm in privatos agri describerentur.*

8. Cæterum, qui huic sententiæ vult subscribere, poterit hoc *Distinctio*
asserere, siue populus consideretur *ut constitutus* qui forte per *inter popu-*
vim terram aliquam occupaverit, ibique sedes suas constitue- *lum ut con-*
rit, hoc enim casu manifestum est, quod acquisitio originaria à *stitutum. Et*
facto populi dependeat; *sive ut constituendus*, dum scilicet plu- *ut constitu-*
res, qui in aliquo loco dispersi hætenus commorabantur, suas *endum non*
tamen singuli res jam habebant, in civitatem coaluerint; nam *obest huic*
hoc casu licet occupatio singulorum ante civitatis constitutio- *sententiæ.*
nem jam adsit, quia tamen tractatio metallorum unius homi-
nis sumptibus vix institui potest, ideo in dubio, id est, ubi li-
quida plenioris occupationis non prostant indicia, nihil aliud
in prædiis singuli occupasse censendi sunt, quàm superficiem,
cujus etiam habendæ affectum cultura ipsa latis testatur; At
postquam plures illi in corpus morale, puta, civitatem, con-
sensu coaluerunt, tum demum ab eâ, velut subjecto habili ple-
nior occupatio facta censi debet, adeò ut Metalla quoque
eâdem contineantur; proinde juxta hunc discursum occupa-
tio civitatis factum singulorum iterum antevertit.

§. 4.

De Jure Romanorum circa Metallifodinas. SUMMARIA.

1. Connexio 2. de Jure communi pertinent Metalla
ad dominum fundi. 3. Imò etiam permissum est
ingredi fundum alienum animo fodiendi Metalla.
4. Solvitur objectio 1ma. 5. 2da. 6. ostenditur
deberi tamen certam Principi portionem ex ejusmodi
Metalli fodinis. 7. 8. 9. 10. referuntur variæ excep-
tiones illorum, quæ de Metallis in fundo alieno dicta
sunt. 11. Practica deductio. 12. Quid, si priva-
tus mediis illicitis in venas Metallum inquisiverit,
num adhuc eas suo patrimonio lucretur. 13. An
ad media illicita referenda sit virgula divinatoria.

Connexio.

1. **E**Xposito in thesi, quòd dominium civitatis in Metalla optimâ ratione nitatur, nunc ad hypothesein veniendum, atque expendendum, quæ hæc de re in illo aut illo Imperio obtinuerit sententia; ac præprimis decisiones Juris communis circa hoc juvat considerare; itaque

De jure
communi
pertinent
Metalla ad
dominium
fundi.

2. *Statuo 1.* Olim de jure Romano cuilibet privato licuit possidere fodinas & fructum inde percipere, quando in eorum fundis inveniebantur, persoluto tamen certo Canone & salvo Jure protimiseos, de quibus in *L. 1. 2. & 3. cod. de Metallar.* Ita communis interpretum habet doctrina, quæ fundatur in *L. 13. §. 1. ff. commun. prad. l. 7. §. 13. & 14. ff. solut. Matrim. l. 32. de §. 3. usufr. legat. l. 4. §. 7. de censib. quibus adde tit. cod. de Metall.* Quod tamen ad Cives Romanos & Italiæ incolas restrictum velim, in subactis enim provinciis Respublica Jus fodinarum sibi ut plurimum reservabat; sic inter Pacis leges Paulus Romanorum Imperator Macedonibus præscripsit Metalla Auri atque Argenti non exerceri Liv. *L. 45. C. 29.* Hennig *de Potest. Imp. circa prof. Cap. 5. §. 8.*

Practica deductio.

3. Dixi superius in conclusione imâ *salvo Jure Protimiseos*, ex quo sequens hauritur practica deductio, quòd licet subditus ad vendendum à Principe directè compelli non possit; attamen talia statuta vel præcepta, quibus Magistratui vel civibus Jus retractûs etiam localis conceditur, irrationabilia non sint.

Imo permis-
sum est in-
gredi fun-
dum alie-
num animo
fodiendi.

4. *Statuo 2.* hæc dicta adeò ampliantur & vera sunt, ut licet alienam domum vel fundum ingredi nemini sit permissum, & contra faciens injuriarum teneatur *L. 3. ff. de A. R. D.* tamen ad metallum eruendum alienum fundum ingredi & ibi fodere concedatur ubi videre est in *L. cuncti 3. & L. quosdam 6.* ac utrobique Glossa *Cod. de Metall.* ita rursus communis. Et sanè quemadmodum magna habetur ratio publicæ utilitatis in hæc Metallariâ Materiâ ut ex *L. 1. cod. de Metallo* manifestum evadit, ita hic de fundo alieno & invito domino eadem utilitas publica, tanquam ratio decidendi, attendenda est, quam rationem plerique DD. quos inspicere mihi licuit, adducunt.

§. Non

5. *Non refragatur* huic 1. quòd quis alienum fundum ^{Solvitur}
venandi vel aucupandi gratiâ ingredi invito domino non possit ^{obj. 1.}
L. quod enim 3. §. 1. ff. de A. R. D. §. *fera* 12. vers. *planè* *Just.*
de rer. divis. Nam *Resp.* longè aliam esse rationem fodinarum,
quàm venationum & aucupiorum, cùm id, quod de publicâ uti-
litate ratione fodinarum modò dictum est, non habeat locum
in venationibus & aucupiis, utpote quæ privatam potius quàm
publicam utilitatem concernunt. Hinc ab Augustissimo Impe-
ratore Ferdinando I. sapientissime ordinatum comperimus;
daß einem jeglichen Bergmann soll hiemit nachgelassen und ver-
günstiget seyn auf diesen und andern unsern zuständigen Gründen
auf alle Metall Nachgänge, Klüfften, und Schichten, ohne
den Grund-Herrn und Besizer der Güter Einhalt zu
schürffen, und welcher also einen neuen Gang entblößen und aus-
richten wird, der soll der erste Finder seyn, auch des ersten Fin-
ders Recht nemlich eine Fund-Grube haben, die Massen aber sol-
len dem ersten Muth-Herrn verliehen werden. Vid. Bergwercks-
Ordnung des Bergwercks St. Joachims-Thal sub dato Prag
d. 1. Jan. 1548. p. 2. Art. 1. von Schürffen extat in Corpore
Juris Metalli Francofurtensi. Cui passim consonant ordinatio-
nes Metallicæ in Imperio Vide Pfeffing, *Vitr. Ill. T. 3. Tit. 18.*
p. 1461.

6. *Nec refragatur* 2. *L. venditor* 13. §. 1. ff. *commun.* ^{Solvitur}
prædior. non permittens invito domino in alieno fundo ex la- ^{2da.}
picidinis lapides cædere, nisi consuetudine aliud receptum sit,
ex quâ lege formari solet paritas ad rem Metallicam. *Resp.*
enim negando parit. Disp. est, quia non solum ejusmodi lapi-
des minori sumptu & labore parantur & in superficie reperiri
solent, sed & publica utilitas non æque in illis, atque in Me-
tallis & pretiosis lapidibus versatur.

7. Verùm hæc utilitas publica eam vim & effectum non ha-
bet, ut principi non etiam in fodinis in fundo privato reper- ^{Debetur ta-}
tis regale Jus competat, sive fundus ille alicujus sit proprius ^{men Prin-}
sivè alienus, siquidem ei fiscove ejus certa ex ejusmodi fodinis ^{cipi certa}
debetur portio d. *L. cuncti.* 3. *L. ob Metallicum* 2. *Cod. de Me-* ^{portio ex}
tallar. eoque referri solet ab interpretibus, quod est de publico ^{ejusmodi}
vecti. ^{fodinis.}

vectigali Metallorum in *L. inter publica 17. §. fin. ff. de verb. signif.* vocatur autem hæc portio canon Metallicus, cujus sic frequens mentio, in *tit. cod. de Metallar.*

Exceptio
1ma.

8. Observandum verò hîc est, ea, quæ de Metallis hucusque in privato fundo sive proprio sive alieno dicta sunt, sine exceptione non liberè ambulare, sed varias habere limitationes; enim verò *primò* de ædibus alienis certum est, quod hoc Jure communi sub iis metalla fodere non liceat, pro quo habetur expressus textus in *d. L. quosdam 6. cod. de Metallar.* ubi insuper additur ratio, quòd ipsa fundamenta ejusmodi ædium hoc modo labefactentur, ideòque in specie de marmoribus prohibetur, ne, etiamsi sub ædificiis lateant, perquirantur.

2da.

9. *Secundò* generaliter est, quod invito Domino fundi Metalla fodi in alieno fundo non possint, si cum magno & non levi ejus damno id fiat. Ita passim scriptores in *tit. cod. de Metallar.* Læso autem superficiei meritò pro magno damno habetur, uti ex *d. L. quosdam* elucet. Neque officit his dictis *L. fluminum §. fin. & L. Proculus ff. de damn. infect.* hæ etenim leges tantum loquuntur de eo, qui in suo fundo aliquid facit, cum è diverso hic agatur de prædio alieno.

3ta.

10. *Tertiò* si ipse dominus onus eruendi Metalla ex suo fundo subire velit, alius invito eo ad fodiendum non admittitur, sed dominus ei præferendus est. Ita rursus communis. Fundatur autem hæc exceptio in naturali æquitate, quæ non videtur pati, ut dominus volens è re propriâ capere lucrum, invitus id alteri permittere teneatur. *Confirmatur* hoc etiam, eo, quòd cum ob utilitatem publicam quis ad fodiendum alienum fundum ingredi invito domino possit, ea causa cesset, si dominus ipse fodere, & publicum bonum hæc ratione promovere velit. Verùm si res non fuerit integra, sed alius eam prævenerit, fodiendoque sumptus & laborem sustinere ceperit, & venam in suo fundo invenerit, quæ sub alieno fundo extendatur, hanc ipsam venam in eodem fundo invito domino prosequi poterit. *d. L. cuncti, & L. quosdam cod. de Metallar.*

11. *Quartò* non potest quis alienum fundum ingredi ad fodiendum ea, in quibus cessat utilitas publica, & quæ in superficie inveniuntur. Colligitur ex dictis: porrò quòd aliquibus facultas ingrediendi fundum alienum & in eo Metalla fodiendi ita restringenda esse videatur, ut opus sit concessione principis vel investiturâ, id non satis probabile existimo, nam teste Cujatio indistinctè *in tit. cod. de Metallar.* constitutum est, ut cuilibet auri effodiendi pateat aditus, modò fisco portio præstetur. Accedit Gloss. *in L. 1. cod. de Metallar.* quæ in verbo *comparet*, asserit, ita eam legem loqui, quasi dicat, *quicumque vult, hoc faciat*. Plures limitationes refert Sixtinus de regal. quas brevitatis studium non finit hic recensere.

12. Quantumvis autem cuilibet privato promiscua fuerit data in venas Metallicas inquirendi licentia, easque sub datis restrictionibus suas faciendi; ea tamen neutiquam tam lata fuit atque extensa, ut cum mediis quoque illicitis subsisteret: quid enim Jus nostrum frequentius clamat, quàm neminem debere ex suo delicto reportare commodum, quale hoc in casu reportaretur, si adminiculo artis magicæ vel aliorum damnatorum mediorum liceret ad communicanda Metalla viscera terræ sollicitare? nescio sanè, an pinguius pabulum enutriendæ perversorum malitiæ præter hoc lucrum parari posset: an facilius quidquam insatiabiles hominum animos ad delinquendum invitaret. Proinde sicuti AA. negant thesaurum illicitis mediis eundem eruenti, ita pariter Metalla nequiter deprehensa sceleratis cedenda. Vide pulchrè discurrentem Hoppium de thesauro *in lib. 2. Justit. tit. 1.*

13. Sed incidit hic quæstio, an ad classem illicitorum mediorum referri quoque debeat virgula divinatoria, vulgò *Wünsch-Kuth?* Desuper consulendi Philosophi, qui omni tempore acriter de hoc disputârunt. Certè qui effectum virgulæ vel Nigromantiæ, vel deceptioni hominis eam tractantis, tribuunt, non utuntur rationibus omni exceptione majoribus; nam ex eo, quod hæc virgula sola, aut nondum resecta, vel juxta Metallum posita, non agat, nec ex cujusvis hominis manibus in Metallum prolabatur, quæ sunt argumenta D. Strau-

*Si privatus
mediis illicitis
in venas
Metalli in-
quisivit eas
non fecit
suas.*

*Num ad me-
dia illicita
referenda sit
virgula di-
vinatoria.*

Quomodo
stante dubio
de licitate
huius vigiliæ
iudex debeat
pronuntiare,
quam diu al-
terutra pars
non apparet
probabilior.

si, nondum operationem naturalem negare licet, quia omni-
nò diversum hominum temperamentum, & certam activita-
tis sphaeram, quam res naturales requirunt, in contrarium
opponere fas erit. Neque tamen etiam ab iis, qui virgulæ
huic patrocinantur, liquidò satis modus operandi explicatur,
nam ut ut Atomorum effluvia, quibus iste effectus tribuitur,
in thesi forsitan rectè asserantur, id tamen sæpè in hypothesi
non adeò liquidum est, an tanta atomorum copia effluat, aut
etiam semper duret, ac ita consistat, ut flectendæ corylo suf-
ficiat. Quæ cum ita sint, malui in præsentī utramque partem
contemplari, quàm alterutram amplecti, cum in foro juridico
huius decisio non exponatur, sed supponatur. Interim quia
ista res dubia est, pro naturali virgulæ operatione in vitâ ci-
vili præsumere, ac eâ, citra superstitionem utentes à crimine
absolvere oportebit: utrumque enim Jus. & Canonicum &
Civile regulam tradit: *in obscuris*, hoc est dubiis, *minimum*,
hoc est, quod minùs nocet reo, est *sequendum*. Quippe pro-
cliviores esse debemus ad liberandum, quàm ad condemnan-
dum. *L. Arrianus 46, ff. de O. & A.* & favorabiliores sunt
partes rei, quàm actoris. *C. 3. de probat.* Hæc tamen exau-
dienda sunt pro eo casu, quo necdum iudici apparet contra-
rium probabilius.

CAPUT II.

De Jure Germanorum circa Metallifodinas.

§. I.

An Germani Dominium Metallorum Imperanti tribuerint.

SUMMARIA.

1. *Connexio.*
2. *Ad quem Dominium Metallorum pertinuerit tempore Caroli Magni.*
3. *Ævo Otto-
num.*

num. 4. Henrici IV. 5. Lotharii. 6. Friderici I.
7. Henrici VI. 8. Additur Jus Saxonicum.

1. **P**erlustrato Jure veteri Romanorum circa Metalli fodi- Connexio.
nas, nunc juvat dispicere, quid Juris circa illas fuerit
observatum variis Germanorum Imperatorum tem-
poribus, cum autem res Germanorum, quò magis à nostrâ
memoriâ remotæ sunt, eò majori premantur obscuritate, ni-
mis operosum foret, ab omni retrò antiquitate ostendere,
quando & rem Metallurgicam exercere cœperint Germani,
& quam de Dominio Metallorum foverint sententiam; quare
isto labore peritioribus relicto, mihi satis erit à sequenti pe-
riodo temporis satis celebri auspiciari.

2. Temporibus Caroli Magni hoc Jus Majestaticum com- Quid Juris
circa Me-
talli fodinas
tempore Ca-
roli M. an.
786.
petierat soli Imperatori; id quod haud obscure probatur ex
ejusdem Caroli Magni Capitulari aliquo, quod Stephanus Ba-
luzius *Capitular. Reg. Francor. Tom. 1. p. 332.* refert. Vide
Eisenhart. *de Regal. Metalli fod. Jur. c. 2. §. 31.*

Porro sub primis Imperatorum Carolingicorum initiis va-
rii generis Metalla in Germaniâ effossa fuisse ex Otfridi *lib. 1.
cap. 1.* ubi Francorum sui temporis elogium profert, evinci-
tur, cujus specimen exhibet Illustris Joann. Georg. ab Eckart
in Commentariis de rebus Franciæ Orientalis & Episcopatus
Wirceburgensis *Tom. II. Lib XXXI.* sub Ludovico Germani-
co *pag. 544. & 545.* ubi dialectum Franciæ ex eodem refert
sequentem.

Zi nuzze grebit man ouh, thar
Er inti Kuphar,
Ioh bi thia Meina
Isine Steina;
ouh thara Zuafuagi
Silabar zi nuagi
Ioh lesent thar in lante:
Gold in iro lante.

Non sine lucro foditur in eâ
Æs & Cuprum
Atque cum multitudine
Sideritis sive ferrum
Cui addas
Argentum, quantum sufficit.
Legunt etiam illa terrâ.
Aurum in ejus arenâ.

Ad hæc addit, in Franconia olim non procul à fontibus Mœni Aurum collectum fuisse, haud obscure nomina ibi locorum propria indicare, puta: *Gold - Cronach, Goldberg & Goldmühl*. Sideritem lapidem inveniri *bi thia Meina* Schilterum interpretari, ait, *cum multitudine*, & *Meina* illud idem esse nomen ac Thuringorum menige, quod multitudinem denotat. Verùm rectius illud *Meina* de *Mæno* fluvio exponendum arbitratur ut indicetur *Sideritem effodi ad Mænum*. His adjungit laudatus Author esse adhuc loca ad Mœnum circa Kizingam, Eltmannum & alibi, ubi Sideritis non parva copia inveniatur, ut non sine lucro ferrifodinæ ibi institui possent. Verùm haud videtur consultum stante hæc valde nudâ probabilitate & levi spe proventus Metallici huic negotio, cui multum alæ inest, manum apponere, sed satius erit certiores subditis in sudore vultûs ibi laborantibus fructus superficiales in quietâ possessione relinquere, quàm captandorum, quæ avaro sinu tellus continere leviter videtur, Metallorum aviditate frugiferam tellurem devastare non sine maximo & privati & publici damni periculo.

Ævo Otto-

num an 968.

3. Ævo Ottonum; enimverò teste Sigeberto Gemblacensi ad annum 968. Otto Imperator in terrâ Saxonica *venas Auri & Argenti primus industriâ suâ aperuit*, & teste Gotofredo Viterbiensi ipse primus in Goslaria Saxonica Argenti fodinas invenit. Vide Pistorium Scriptorem Germanum *Tom. 1. p. 478.*

Henrici IV.

an. 1122.

4. Regium hocce Jus satis quoque evincit diploma Henrici IV. de an. 1122. indiction. 15. 4. Calend. Aprilis cujus Monasterio Montis S. Michaëlis Sibergensi Ord. S. Benedicti Colonienfis Diocesis Jus Metallorum concessisse legitur, quod Schilterus aus den Pfälzischen Archiv. *lib. 2. Jur. public. tit. 1. §. 9. p. 269. 270.* refert, cujus sequens tenor: *siquid Metallum vel pecunia in ullo possessionum ipsorum fundo sive loco tellus quarentibus exposuerit, Juris ipsorum sit, nec molestus quisquam sit illis pro Jure regio, quia quod nos attinet, donamus tanquam carnale, ut bona ipsorum spiritualia mereamur metere.*

5. Ejusdem

5. Ejusdem ferme tenoris est Diploma Imperatoris Lotharii Lotharii
An. 1131.
apud Heineccium *lib. 2. antiq. Goslar. p. 132.* quo Monasterio Richen-
bergenensi itidem Jus minerarum sequentibus verbis confertur:
*Adjicimus praterea, si succedente tempore in sylvis, montibus,
campis sive aliis locis eidem Ecclesie appropriantibus mineram
aliquam cujuscunque Metallum reperiri contigerit, proprietatem
illius totam, a nullo etiam homine decimandam ipsi Eccle-
sie Richenbergenensi & fratribus ibi Deo servientibus regali mu-
nificentia elargimur.*

Cui addendum, quod Wirceburgi anno 1150. Conradus
III. Wiboldo Cornbecensium Abbati Jus Auri, Argenti, &
cæterarum Metallum fodinarum concesserit, cujus Diploma ex-
hibet Lanigius *p. 3. Spicilegii Ecclesiastici C. V.* Tit. Corn-
bec. *p. 94.* Ibi Conradus &c. *venas Metallum, videlicet Auri,
Argenti, Cupri, Plumbi & Stanni, & omnem pecuniam si-
ve rudem sive formatam, quæ intra montem Eresberg, qui
Cornbecensi Ecclesie Jure proprietario pertinere noscitur, la-
tet, tibi & per te Ecclesie concedimus, tibi damus & presenti
Scripto confirmamus, ut liceat tibi & successoribus tuis absque
ullius personæ contradictione in eodem monte fodere, omne
Metallum, quod inventum fuerit, effodere, & conflare &c.*

6. Idem obtinuit tempore Friderici I., hoc enim satis pa- Friderici I.
An. 1164.
tet ex Güntheri ligurino *lib. 8.* quando Jura fisci intuitu illius
ævi recensens, in genere addit:

*Hæc & si qua pari fuerant obnoxia Furi,
Prælati Proceres missisque potentibus urbes,
Liberæ Romano liquerunt omnia regno.*

Sub istâ namque formulâ, quin etiam comprehendatur domi-
nium Metallorum, dubitare fas non est, si eidem insuper jun-
gatur constitutio ipsius Friderici quæ habetur in *lib. 2. feud.
cap. 56.* Et quamvis fortè ista constitutio Italiam respiciat,
& communis sit opinio, leges in Italia latas non temerè ad Ger-
maniam trahendas esse; attamen hætenus illa rectè allegari po-
terit, quatenus de affectu & sententiâ Imperatoris Germani
testatur. Nec dubitare nos sinit de imperiali hocce Jure con-
cessio ex liberalitate hujus Imperatoris Ecclesie Bercholgadensi

C

facta,

facta, cujus diploma videre licet apud Gervoldum addit. *Tom. 2. Hundii Metropolit. Tit. Berchdesgaden §. 31. verbis: ipsum forestum cum omni Jure suo jam dicto cænobio Imperiali auctoritate donantes confirmamus hoc pietatis studio addentes, ut siqui ejusdem loci fratres in salis vel cujuslibet Metallii subterraneis venis inter terminos ipsius foresti vel in quolibet Ecclesia sua fundo invenire aut elaborare potuerint, firma eis, eorumque successoribus & illibata omni tempore permaneant.* Evidentiùs autem adhuc de Jure hoc Metallorum Imperatori reservato loquitur concessio Metallii fodinarum, quam præfatus Imperator an. 1189. Ecclesiæ Tridentinæ fecit, cujus diploma suppeditat Lanigius *P. 2. Spicilegii Ecclesiast. tit. Trident. §. unic. p. 915.* ubi notanda sint hæc verba, notum fieri volumus, quod perseverante actione nostrâ de argenti fodinis apud Episcopatum Tridenti quas Juri nostro tam ibi, quam in aliis Imperii nostri finibus repertas, antiqui Juris & consuetudinis celebritas adjudicavit, Dei intuitu. &c.

Henrici VI.

An. 1189.

7. Quoad sequentia tempora imprimis notabilis est constitutio Henrici VI. quam exhibet Goldastus *Constit. Imperial. tom. 3. fol. 362.* quamque integram ex eo recenset Einsidel. *de regal. C. 3. num. 327.* respicit enim illa Germaniam, ac Imperanti omne Jus asserit, & hoc quidem quoad omnem fodinam, sic enim in ea Henricus: *Cum omnis argenti fodina ad Jura pertineat Imperii & inter regalia nostra sit computata, nulli venit in dubium, quin ea, quæ nuper in Episcopatu Mindensi dicitur inventa, ad nostram totaliter spectet distributionem, unde in ea nulli hominum quidquam Juris recognoscimus, nisi hoc à nostrâ liberalitate valeat specialiter impetrare.* Idipsum manifestum quoque evadit ex litteris investituræ; quibus Episcopo Mindensi duæ partes fodinæ conceduntur, tertia verò cum omnibus fructibus Imperatori reservatur, quas litteras Goldastus adducit, atque ex Chronico Mindensium Episcoporum confirmat Eisenhart. *de regal. Metall. fod. jur. §. 28.* Porro ista constitutio de Dominio Metallorum Imperanti competente non loquitur velut de re novâ vult hætenùs inauditâ, sed potius velut de re notoriâ, etenim

nim *nulli in dubium venire*, quin istud Imperantibus compe-
tat, modò loquentem audivimus Henricum ; Atque hinc re-
tè Dominus Eisenhart *d. lib. §. 13.* contendit, sapientissi-
mum hunc Regem, qui teste Gotofrido Viterbiensi *naturâ &
litteraturâ super omnes Coetaneos, tum sapientiâ & sensuum
subtilitate visus est pollere*, non introduxisse jus aliquod re-
cens circa Metallifodinas, sed declarasse id, quod jam Caro-
lino & Ottonum ævo, ab eo videlicet tempore, quo res Me-
tallurgica in Germania exerceri cæpit, receptum fuerit.
Quamvis autem subscriptio anni 1189. quæ in memorata con-
stitutione exstat, eam suspectam reddere videatur, tamen as-
sumptio Henrici in consortium Imperii à Friderico facta, ejus
Authenticam satis tuetur, quod latius explicat Dominus Eisen-
hart *d. lib. §. 28. 29. 30.*

8. His porrò additur Jus Saxonicum *lib. 1. artic. 35.* ubi *Jus Saxoni-
cum.* sic habetur ; alle Schatz unter der Erden begraben, tieffer dann
ein Pflug gehet, gehören zu der Königlichen Gewalt. Licet enim
secundum nonnullos Authoritas ejus non semper omni exce-
ptione major sit, in re tamen sui ævi & quam alia germanorum
documenta adstruunt, testimonium illius haud est spernendum.
Denique huc etiam pertinet Aurea Bulla C. 9, ubi Carolus IV.
Metallifodinas electoribus concedens (de quo inferius agetur)
satis testatur quæ Imperatorum Germanorum circa Metallo-
rum dominium fuerit sententia.

§. 2.

De Æquitate præfati Domini Germanorum Imperantium.

SUMMARIA.

1. Connexio. 2. Allegata in priori §. constitutiones
de hoc Jure quidem testantur, sed illud non probant.
3. Utineque generalis & notoria consuetudo. 4. Fa-

cilè etiam dici non debet, hoc dominium à subditis in imperantem fuisse translatum. 5. Neque incerta proventuum Metallicorum spes. 6. Aut magni sumptus faciendi ad ablationem dominii potest valere. 7. Exponitur æquitas huius dominii. 8. Quousque se Dominium hoc Germanorum Imperantium extendat. 9. Eliduntur fundamenta adversantium.

Connexio.

I. **S**atis ex priori §. patet, quòd in Germanià olim semper existimatum fuerit, Metallorum dominium ad Imperantem pertinere; uti autem hoc dominium ab Imperio & Superioritate territoriali penitus est diversum, ita duo adhuc circa illud expendenda veniunt, primò quònam fundamento idem nitatur, 2dò quid sub se comprehendat. Quoad primum itaque varia pro æquitate dominii illius adducunt Jurisprudentiæ Metallicæ periti, quæ ex ordine referre non piget.

In priori §. allegatæ constitutiones testantur quidem sed non probant hoc dominium.

2. Huc primò facere videntur omnes illæ constitutiones quæ §. anteriori sunt adductæ; & imprimis frequenter allegari solet constitutio Friderici II. velut præcipuum Juris regii fundamentum, vid. *Einsidel. d. lib. num. 303*. Verùm istæ constitutiones præsentì quæstioni haud satisfaciunt: enim verò illæ testantur quidem de Jure, quod sibi asserunt Imperantes (quo fine etiam supra easdem allegavimus) sed non probant illud; sanè ad asserenda Imperantibus Jura, quæ contra subditos valere debent, non sufficit propria illorum professio, quandoquidem aliàs eâ ratione, quidquid vellent, sibi possent attribuire, ut in simili casu eleganter ostendit Conring. *de Imper. Germanor. Roman. C. 13. §. 23*.

Nec idem efficaciter probat consuetudo.

3. Urgetur secundò generalis & notoria consuetudo. Carpzov. *p. 2. Const. 53. D. 1. n. 9*. Verùm & ista probandi ratio Jejuniùs ad controversias Imperantium transfertur. Etenim quoad subditos consuetudo quidem normæ legalis vicem subire potest, juxta quam eorum controversiæ queant componi,

ni, quia illam auctoritatem ab imperantis tacito consensu & confirmatione nanciscitur; verum quoad Imperantem consuetudo nunquam in legem aliquam evalescere potest, quia Imperante non datur superior, qui hanc Auctoritatem consuetudini largiatur: quare consuetudo Imperantis nihil aliud est, quam merum factum, hinc ex eâ saltem constat, quid faciat Imperans, post quod semper superest Quæstio, an Jure id faciat.

4. Discurrunt tertio alii sic: quanquam si ex Jure gentium res æstimari debeat, dominium fodiendarum sit eorum, quorum sunt fundi, in quibus venæ Metallicae existunt, cum utique sint partes eorum, nihil tamen frequentius est in regimine publico, quam ut princeps id, quod Juris gentium est, limitet, restringat & circumscribat, aut prorsus etiam prohibeat, ita ut ad Jus illud amplius pertinere non videatur. Ita cum aliis Zieglerus *de Jure Majestatis. lib. 2. §. 15.* sed merito posset aliquis vereri, ut, permissio etiam hoc, quod dominium originarium Metallorum sit penes subditos, tam facile translatio in Imperantem defendi queat; nam ut ut verum sit, quod Jura subditis ex Jure gentium competentia aliquando per Imperatorem limitentur aut tollantur, quod imprimis exemplo libertatis patet; attamen illud omne fit, quia subditi in id consenserunt, sed ut dominium circa casum fieret, in id temerè consensisse dici nequeunt.

Neque facile præsumi potest ejusdem translatio à subditis facta.

5. Vanè quartò nonnulli existimant ad Dominii hujus ablationem valere, quod minimam persentiscant subditi jacturam propter incertam proventuum Metallicorum spem. Ast quis non videt hujus rationis levitatem; licet enim maximè exiguum aut incertum res mea mihi promittat proventum, non tamen alii idcirco fas est, eam afferre.

Uti nec huc quidquam facit incerta proventuum Metallicorum spes.

6. Firmiorem quintò sibi videntur adducere rationem, qui dicunt in eruendis Metallis haud exiguos faciendos esse sumptus, quibus ut plurimum non sufficiant subditi, quâ ratione etiam post alios utitur Carpzov. *de Regal. c. 3. aph. 3. in fin.* Verum illa adeò hic non concludit, ut potius inverti debeat, cum experientia testetur, ob magnos illos sumptus Principes non rarò admittere subditos in communionem Do-

Aut Magni sumptus faciendi.

minii Metallorum. Similiter intentum non evincit Dominus Eisehart *d. lib. §. 49.* dum ibi inquit: ad exercitium Metallurgicum rectè instituendum opus esse magno hominum numero, ad quem sustentandum & in officio continendum majore quâdam authoritate & potentiâ opus sit, quàm quæ privatis tutò possit relinqui; *Item* privatos agrorum Dominos fisco idoneam haud potuisse præstare cautionem de non committendo, nec omittendo aliquid in fraudem fisci, cùm ipsi met quoque non possint singulis operariis adesse, eorûmque manus observare. Ex hac enim argumenti ratione tantum sequitur, imperantes Imperium suum ad Metalla quoque extendere, ac ejus vi subditos in exercitio Domini sui regere posse, sed ad Dominium planè auferendum neutiquam sufficere videtur.

Exponitur
æquitas hu-
jus domini.

7. Quæ cùm ita sint, demùm statuere licet, quòd non certiùs æquitas Domini Imperantibus competentis possit ostendi, quàm ex primâ occupatione juxta ea; quæ supra *in Cap. 1 §. 3. in thesi* dicta sunt. Videntur enim Germani juxta ductum rectæ rationis agnovisse, quod civitas in occupandis Metallis subditos prævertat, nec adeò penès hos originarium sit eorum Dominium, quam sententiam à Patribus acceptam & per manus quasi traditam constanter deinceps posteri retinuerunt. Ita non pauci. Oportet enim horum Metallorum occupationem ita explicare, prout ea videtur magis congruere exigentiæ salutis publicæ: quid autem magis huic congruit, quàm si dicamus occupationem illorum fuisse priùs factam à tota Civitate seu Imperante: vult enim salus Reipublicæ, ut solus Imperans Jus monetandi habeat expeditum, quod tamen impediri aut certè multum gravari in propatulo est, si à subditis Metalla priùs occupata afflagitare haberet necesse. Deinde nonne salus Reipublicæ postulat, ut Imperans præpotens sit ante subditos non Jurisdictione solùm, sed & rerum Dominio, ne ullum labefactandæ Dignitatis periculum exsurgat: quare tamen hocce in casu haud leve foret, si Metalli fodinæ possiderentur originariè à subditis, quippe cùm facile sic magis ditescerent, quàm Imperans, ex quo sequeretur animus excu-

excutiendi jugum legale Imperantium, atque sic magna fenestra intestinis bellis, seditionibus, &c. aperiretur. Cum igitur interpretandum sit, occupationem Metallorum fuisse conformiter factam utilitati Reipublicæ absque longâ ambage ad subditos prius eundo, dicendum est, eam immediatè à totâ Civitate atque Imperante esse factam. Atque hanc anteriorem occupationem rectius fortè probant rationes autem pro cessione illius Dominii à subditis factæ allegatæ, quàm superius intentum.

8. Videndum nunc, quousque se Dominium illud Germanorum Imperantium extendat. Equidem de Metallis pretiosis non adeò controvertitur; sed de vilioribus quæri solet, & sunt, qui Dominium Metallorum viliorum privatis tribuant, è quorum numero Dominus à Seckendorff in teutschen Fürsten : Staat p. 3. cap. 1. sic habet: Sintemahl gemeine Stein,thon und Leimen für keine Berg : Art gehalten werden, sondern dieselbe zu graben, und seines Gefallens damit zu handeln, einem jeden Herrn des Aekers, oder der Gemeinde jedes Orths verstattet wird. Idem quoad plures Metallorum viliorum species post alios docet Carpzov. p. 2. Const. 53. D. 3. E contrario alii Dominium horum Metallorum Imperanti quoque asserunt, qui tamen illud in subditos facile dimanare patiatur; in hoc sententiarum divortio magis arridet posterior ob ea quæ in thesi de Dominio Metallorum originario superius sunt relata.

Quousque se
dominium
hocce ger-
man. Impe-
rant. exten-
dat.

9. Dissidentes desumunt suas rationes potissimum ex Jure Romano, id quod ineptè fit, si vera sunt, quæ scribit Dominus Eisenhart cit. sapius lib. c. 2. §. 24. Postquam enim Regale Metallorum Jus in Germania adduxit, subjungit sequentia: *Illam autem originariam, sive consuetudo, sive constitutio Regni Teutonici continet speciale quoddam Jus summi Principis circa venas Metallorum ubicunque terrarum in Germania aperiantur, quod quidem quale fuerit circa tempora Caroli M. ejusque Antecessorum, ac proximorum Successorum usque ad receptionem Juris Justiniani; haud sane licet æstimare ex Jure Romano, utpote illis temporibus in Germania*

Germaniâ peregrino atque ignoto & nondum ullam auctoritatem obtinente, sed cognoscendum illud est ex Jure vel scripto, vel non scripto, quod gentes Germanicæ sibi constituerunt. Similia quoque habet eodem c. §. 32. Et in universum, inquit quidam Anonymus, indigna homine Germano sententia est, quâ quidquid rectè factum circa materiam adia-phoram in Germania deprehenditur, temerè ad Authores Romanos refertur, hoc enim nihil aliud est, quàm stuporem Germanis objicere, & alienis plausibus ineptè adrepere.

CAPUT III.

De Jure circa Metallum fodinas vi Aurea Bullæ.

§. I.

An & quomodo Electoribus per A. B. Jus fodendi Metalla communicatum fuerit.

SUMMARIA.

1. Connexio continens Encomium Electorum.
2. Inter 3. Jura, quæ Electoribus in cap. 9. A. B. conceduntur, etiam est Jus fodinas Metallicas possidendi.
3. Explicatur, quid ibi per Jus fodinas possidendi intelligatur.
4. An A. B. loquatur tantum de sale fossili.
5. An hoc Jure gaudeant Electores postea facti.
6. An Jure Metallorum excideret Elector amisso Electoratu?
7. An Privilegium hoc Electorum valeat etiam extra Electoratum.
8. An hoc Jus Metallorum consequatur vasallus simpliciter investitus in feudo sine expressa concessione hujus Juris?
9. Jus Saxonicum.

10. *An Titius venam Metallicam in suo Territorio inventam sed in Territorium vicinum Mevii excurrentem possit invito Mevio persequi?* 11. *Recensentur argumenta sententiae affirmativae.* 12. *Præeligitur sententia negantium.* 13. *Diluitur argumentum 1um adversariorum.* 14. *Diluitur 2dum.* 15. *Solvitur 3tium.* 16. *Et 4tum.*

1. **V**idimus ex superiori Capite, quòd obsoleto Jure Romano circa Metallum fodinas, temporibus Romanorum Imperatorum hoc Jus Majestaticum soli Imperatori competièrit, adeò ut alii Principes certam concessionem vel sine vel cum obligatione persolvendi Canonem Metallicum habuerint necessariam. Verùm, cùm sicut natura novas deproperat edere species, ut loquitur Imperator *in lib. 2. feud. tit. 24. §.* Porro. Ita quoque Respublica alias subinde formas induere amat, operæ pretium erit dispicere, quomodo tempore Caroli IV. mutato non parùm Imperii Statu, Jus etiam hoc Majestaticum variàrit, & Electoribus fuerit communicatum. Et verò qui suis consiliis, suisque laboribus pro toto orbe terrarum diu noctuque laborant, quare non habeant dignam suâ prærogativâ fortunam, ut inquit Justin. *in L. ult. circa fin. Cod. de quadrienn. præscript.* Cum igitur Electores in partem sollicitudinis Cæsareæ adhibiti sint, ac per eos ceu lucentia candelabra sacrum illuminetur imperium, adeoque columnæ & fulcra Imperii existant; meritò & ipsis certa quædam privilegia & prærogativæ concedi debuere.

Connexio

Encomium Electorum.

2. Juxta hanc congruentiam præter complura alia Jura ac privilegia in Aurea Bullâ clausa, concessit quoque Imperator in ejusdem *Cap. 9.* Regi Bohemiæ, cæterisque electoribus tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus Jus fodinas Metallicas universas, & salinas in regno ac principatibus suis inventas possidendi, id quod ex ejusdem tenore licet colligere, qui est sequens: *Præsenti constitutione in perpetuum valiturâ statuimus, ac de certâ scientia declaramus, quod successores nostri*

Inter 3. Jura quæ in C. 9. A.B. electoribus conceduntur, primum est Jus fodinas Metallicas possidendi.

D

Bohe.

Bohemia Reges, nec non universi & singuli Principes electores, Ecclesiastici & saculares, qui perpetuò fuerint, universas Auri & Argenti fodinas atque mineras, Stanni, Cupri, Ferri, Plumbi, & alterius cujuscunque generis Metalli, ac etiam salis, tam inventas, quàm inveniendas in posterum quibuscunque temporibus, in regno pradicto, ac terris & pertinentiis eidem regno subjectis: nec non supradioti Principes in Principatibus, terris, dominiis ac pertinentiis suis tenere justè possint, & legitime possidere, cum omnibus Juribus, nullo prorsus excepto, prout possunt talia possidere.

*Explicatur
quid in A. B.
per Jus fodi-
nas possiden-
di intelliga-
tur.*

3. Per Jus autem fodinas possidendi intelligitur ibi privilegium præter collationem domini ex fodinis in suis territoriis percipiendi decimas, quæ alioquin indistinctè, sive in subditorum sive in propriis electorum locis fodinæ fuissent inventæ, ad fiscum Imperatoris propter eminens dominium pertinebant. Hæc igitur summa privilegii electorum in hoc puncto, quod fodinas in feudis propriis inventas proprias & sine gravamine decimarum habere possint; Henning. Gæden. *Consil. 3. n. 9.* itemque quod decimas percipere queant ex fodinis in fundis suorum subditorum repertis *Regner. Sixtin. in tract. de regal. lib. 1. Cap. 5. n. 8.*

*An A. B.
loquatur
tantum de
sale fossili.*

4. Quæritur hæc, An Aurea Bulla in hoc cap. dum salis mentionem facit, loquatur duntaxat de sale fossili? existimant hoc nonnulli, eoquod A. B. in hoc textu de fodinis, & in antiquâ Schilteri versione de salifodinis loquatur; hinc verba illius hoc loco solummodò de fossili sale aut salifodinis esse exaudienda. Lymnæ. *ad tit. 9. A. B. observ. 17. n. 1. 2.* è diverso alii verba A. B. extendenda volunt etiam ad sal fusile, sive sal coctum, vulgò gesotten Saltz, Saltz-Quellen; moventur autem his ferè rationibus. *1mo.* Quia eadem ratio est salis fossilis cum sale cocto, si quoad proventus, utilitatem, aliæque commoda adinvicem comparentur. *2dò.* Quia extra Baviariam fortè, nullum aliud sal in germaniâ quàm coctum est reperire. *3tiò.* Quia teste Tacito Hermunduri & Catti in Germaniâ pro Gallicis Magdeburgensibus Salinis, Saltz-Quellen armato milite pugnarunt, quem locum Taciti *de M. G. C. 3.*

Kirch

Kirchmejer in speciali dissertatione lucidiùs explanat. *Denique* quia nihilominus salinæ omnes è fodinis quoque & profunditate peti debent, ut proinde salifodinis multum assimilari queant: quibus *addo*, quod mediis temporibus in latinismo verba ad tam subtilem & distinctam lancem prout hodie dùm fit, trutinata non fuerint, hinc facilius & absque minori scrupulo verba in illius ævi scriptoribus, quàm nostri ævi possunt ampliari. Ex his haud difficulter conjicere licet, posteriorem sententiam meritò priori (cujus ratio potius risu quàm nisu digna est) esse antefereendam.

5. Quærit hîc loci etiam Joan. Petr. Ludevvig. script. *An hoc Jure germ. ad tit. 9. Auræ Bullæ, num hocce A. B. privilegio gaudeant electores ex post facti ex ratione dubitandi, quia ejusmodi prærogativæ non habent necessariam cum Jure eligendi connexionem?* Verùm inanem hanc puto esse quæstionem, & indulgendum ei, qui objiceret præfato Ludevvig illud: *man- sisses meliùs mi Schmideline domi.* Enim verò quis dubitare ausit, quin in Decreto, vi cuius aliquis noviter ad dignitatem electoralem elevaretur, sequentia verba sint reperienda: *mit aller Hoheit, und Gerechtigkeit, welche anderen Chur- Fürsten des Reichs zugeleget und verliehen werden.* Accedit, quòd hodie aliis quoque Statibus hoc Jus circa Metalli fodinas sit communicatum, eccur ergò recens electo electori id abnegandum.

6. Saniùs aliqui dubitant, an Jure Metallorum excideret elector amisso electoratu? *Resp.* de hac nihil positivè certi Status posse videtur, sed supremo Imperatoris arbitrio esse relinquendum, qui pro majoribus vel minoribus causis degradationis modo dignitatem Electoratûs unà cum Jure Metallorum modò sine hoc auferre noverit. Illud tamen in hocce casu observandum autumo, an talis Princeps modò intuitu electoratûs Jus Metallorum cum liberatione à canone Metallico obtinuerit, an verò eidem jam antea quatenùs ad Status pertinet, illud fuerit concessum sub obligatione solvendi canonis. In priori casu faciliùs videtur amittendum Jus Metallorum amisso electo-

electoratu, quia sic foret accessorium respectu hujus. In posteriori verò casu res sic se non haberet.

An privilegium hoc Electorum valeat etiam extra electoratum.

7. Quæritur porrò An ejusmodi privilegium Electorum valeat etiam extra electoratum? *Resp.* affirmative, si videlicet habeant alias adhuc terras ab iis, quæ ad electoratum pertinere noscuntur. Probatur hoc per textum in *cit. Cap. 9. A. B.* ubi circa medium sic habetur: *nec non supradicti Principes* (principis nomen ibi verbo electoris sumitur) *in principatibus, terris, dominiis ac pertinentiis suis justè possint & legitime possidere.* Ex quibus verbis passim colligunt Glossatores, quòd secundum Intentum Aureæ Bullæ privilegia electorum etiam extra electoratum valere debeant. Ex quo porrò nonnulli inferunt, quòd, quàmprimum simplex Dynastia cuidam Electori undequaque accrescat, statim in eadem competentia in suo electoratu Jura ab illo obtineantur; neque super hac re aut Imperatorem aut reliquos electores atque Status rationabiliter invitos esse posse arbitrantur; siquidem his perpendenda sit ingens jactura, quam terræ electorales olim longè extensiores sint passæ. Idem asserunt de prædiis S. R. L. immediatis, si nimirum hæc electori velut pertinentiæ accedant: hoc enim facto pariter dicunt privilegia & Jura electoralia statim electori in ejusmodi prædiis competere. Verum an hoc assertum in plurali numero conceptum subsistat, nec ne, præsentis propositi non est discutere, nobis dicere sufficit, hoc verum esse in Jure circa Metalli fodinas, id quod solummodò ex *recit. text.* evincere licet. Hinc etiam remittitur ad superiores illa quæstio in allegata modò sententiâ fundata, quâ quæritur, an in casu quo ejusmodi pertinentiæ redirent ad principes non electores, adhuc retineant privilegia electoralia, ad quæ supponuntur antea per possessionem electoris elevata; in quâ quæstione distinguit supra laudatus Ludevvig, an ejusmodi pertinentiæ manerent intra agnatos domûs electoralis, nec ne, illo casu remanere dicit privilegia electoralia, hoc casu negat, tùm quia Aurea Bulla per vocabulum *suis* videtur innuere, tam diu Jura electoralia competere electoribus in terris noviter acquisitis, quamdiu eorum dominio fuerint subjectæ: tùm quia similia

lia privilegia passim sunt personalia solius electoris personam concernentia. Sed sanè non possum non mirari, quod tam famosus scriptor conetur hoc suum assertum probare ex cit. textu A. B. cum tamen clarissimè pateat, de solo Jure minerarum ibi loqui Imperatorem, de aliis verò Juribus altum tenere silentium: neque ullus dixerit dari argumentum efficax à Jure reali, quale est Jus fodiendi Metalla, ad Jura personalia, quæ tamen etiam suis dictis comprehendit.

8. Ex his perspicuè, ut opinor, patet, quænam per Auream Bullam circa Jus Metallorum facta sit mutatio; siquidem per hanc cujuslibet generis Metallorum fodinæ germanis electoribus adjudicentur; sed suboritur hic quæstio nova, an hoc Jus Metallorum consequatur vasallus simpliciter investitus in feudo sine expressâ investiturâ de Metallis fodinis? *Resp.* negativè, quia in c. unic. quæ sint regal. in usib. feud. inter regalia argentariæ numerantur, quas passim DD. argenti fodinas ibidem interpretantur; unde æstimare licet, exemplo regalium, neminem sibi Auri & Argenti, aliorumque Metallorum fodinas absque speciali concessione vel infeudatione vindicare posse vid. Heig. *lib. 1. q. 13. n. 26. & seqq.* proinde licet vasallus de omnibus feudi utilitatibus investitus proponatur, non tamen Metallorum sibi vindicandorum potestatem habebit, nisi & de fodinis Metallorum expressè sit investitus, quia nimirum sunt de regalibus, quæ tantum privilegio aut præscriptione immemoriali hodie acquiruntur. vid. Wessenbec. *Consil. 60. num. 1. & seq.* nec veniunt in generalem investituram vel concessionem omnimodæ Jurisdictionis. Boff. *de regal. num. 16.*

An hoc Jus consequatur vasallus simpliciter investitus in feudo sine expressâ concessione hujus Juris?

9. Atque hæc dicta maximè in terris Saxoniae procedunt, in quibus expeditum est thesauros subterraneos regalibus Juribus accenseri. Land-Recht. *lib. 1. artic. 35.* uti pluribus demonstrat Simon Pistor. *Consil. 4. num. 7. & seq.* & Modest. Pistor. *lib. 2. num. 17.* expressè scribit, notorium hoc esse, regalia ejusmodi non vasallis, licet Baronibus aut Comitibus, sed Principibus tantum, qui regalia ab Imperatore habent, competere. Meminit etiam Reinhard. *inter diff. Jur. Sax. & Civil. differ. 144.* sic esse in ditionibus Saxonis passim receptum

Jus Saxonicum.

ptum, ne Auri vel Argenti fodinas sine speciali principum superiorum concessione aut investiturâ possidere aut habere liceat. Ita Heig. *d. lib. num. 36.* qui tamen addit *num. 42.* in istis provinciis Saxonis non tam strictè cum dominis locorum, ubi Metalla in privatorum fundis fodiuntur, agi, ut omnis Metallorum utilitas illis auferatur, nam quod Auri & Argenti fodinas attinet, illarum concessionem à Principibus quidem petendam, & singulis anni quadrantibus renovandam, & decimam illius solvendam esse, sed nihilominus certam portionem reddituum Dominis Territorii constitutiones Metallicas concedere tradit, vulgò ein freyen Erb-Kuckus, oder vier Erb-Kuckus auf des Grunds-Herrn selbst Verlegen und Unkosten. Quod autem ad aliorum Metallorum fodinas pertinet, si in illis extra Aurum & Argentum alia Metalla præponderent, ad Dominos locorum utilitatem omnem spectare, Scribit idem *num. 43.* præsertim cum in his alia militet ratio, quàm in mineris aliis: ex Auro enim & Argento Moneta cuditur, quod omnino Jus est Regale offibus Principis cohærens, ut dicit Camerar. *in Cap. Imperialem. fol. 71. de prohibit. feud alienat.* ut non mirandum sit, ejus Monetæ materiam ad idem Jus referri; quæ ratio cum in aliis mineris cesset; cessare debet etiam dispositio. Afflict. tit. quæ sint Regalia *c. 1. §. Argentor. num. 9. & 10.* Sed hæc de Jure Saxónico dicta sufficiant.

An Titius
venam Metal-
licam in
suo territorio
inventam
sed in terri-
torio vicini-
tatis Mevii
excurrentem
possit
invito Me-
vio perse-
qui.

10. Interim alius se offert casus & quæstio; finge montem quendam, cujus medietas in Territorio Titii, altera vero in Territorio Mevii, amborum Statuum Imperii, sita est. Titius in suo Territorio ad pedem montis sal fossile vel aliud Metallum invenit, & fodere incipit. Quæritur, an venam hanc Metallicam vel salinariam inventam, quæ in Territorium vicinum Mevii excurrit, possit invito Mevio, Territorii Domino, persequi.

Recensentur
argumenta
sententiæ
affirmat.

11. Pro affirmativa militat complures Leges. Inprimis 1. & 3. *Cod. de Metallariis*, ubi habetur, quod quicumque velit in Metallorum investigationem inquirere, & labore proprio & sibi & Reipublicæ commodo comparare possit. Item L. Si

L. Si in meo fundo. 21. ff. de aq. plu. arcenda. L. fluminum 24. & L. Proculus. 26. §. fin. de damn. infecto. Ubi dicitur, quod si vicinus meus suo in fundo puteum habeat, ego venas illius putei ita avocare licite possim, si meo in fundo mihi puteum faciam: quibus accedit authoritas Henning. Göden *consil. 3. num. 20.* ubi concludere videtur, licere vicino venam Metallum in suo præoccupatam & coeptam usque ad fundum vicini, præoccupationem scientis & patientis prosegui, eâ ductus ratione, quod illa vena Metallum ante præoccupationem nullius fuerit, & consequenter præoccupanti cesserit; cujus sententiæ etiam sunt Perez. *ad cod. lib. 11. tit. 6. num. 24. & 25.* Zieglerus *de Jure Majest. lib. 2. num. 20.* Utilitas publica etiam id suadere videtur, utpote cujus gratiâ res privatæ in usum publicum recte convertuntur. *L. fin. §. 38. cod. de caduc. toll.* Confirmatur demum hæc sententia præjudiciis supremorum Dicasteriorum: nam ita *anno 1627.* in Judicio Imperiali Aulico in Sachen des Fürstlichen Stiffts und Probsteys Bergdesgaden contra das hohe Erz-Stift Salzburg judicatum fuisse certum est.

12. Quantumvis speciola hæc videantur argumenta, ejus ^{*Praeligitur*} roboris tamen non sunt, ut me in sui deditionem trahant; ^{*sententia negantium.*} quare sententiam negativam huic anteferendam arbitror, quæ dicit, quod subtus fundum alterius quis progredi non possit, etiamsi Metallum fodiendi cuniculos in suo agere coeperit, ita defendente Bocero *Tract. de Regal. c. 3. num. 174. & seqq.* Qui tamen suæ opinionis fundamenta ponit in *L. Venditor §. Si constat ff. communia prædiorum. L. unicâ cod. de Thesauris L. ult. ff. quod vi aut clam. L. Altius §. & L. Si in ædibus §. cod. de servitut. & aquâ L. Solum ff. de rei vindic.* Sed verius videtur summa hujus negativæ consistere in Jure novo correctorio Juris veteris. Enimvero cum Metallum, aliorumque mineralium fodinæ hodie ad Regalia Principum spectent, & nemini privatâ authoritate tales fodinas inchoare absque speciali Territorialis Domini concessione liceat, Struv. *Syntagm. Jur. feud. cap. 6. Aphor. 26.* Nec venas in suo inventas subtus Territorium alterius prosegui licebit, cum
in

in alterius Territorio idem Jus Territoriale incipiat, quod alter habuit respectu inchoationis fodinæ; maximè si talis Domini Territorialis proventus quoad potissimam partem in similibus Metalli fodinis consistant, & ab Imperatoribus super iisdem specialiter investitus esset. Minori res carebit dubio, si vel per documenta vel aliter probari posset, vicinis ad implorationem factam talem facultatem fodinas in alterius Territorium extendendi, antehac vel precariè vel limitatè sub certa recognitione concessam fuisse.

*Diluitur argumentum
imū ad-
versario-
rum.*

13. Neque huic veritati infringendæ paria existunt argumenta superius num. 11. pro sententiâ contrariâ allegata, *non primum*; supra namque demonstratum fuit *Legem 1. & 3. cod. de Metallariis*, hodie per Jus Germaniæ novissimum, dum omnis generis Metalli fodinæ Regalibus annumeratæ sunt, esse abrogatas; quod itidem de aliis supra citatis *Legibus l. 21. ff. de aqua pluvi. arcend. &c.* dicendum est. Deinde ex eisdem istæ Leges planè nihil ad rem faciunt, quia loquuntur de facto in fundo proprio, cū tamen in præsentī casu quæstio sit de facto in fundo & territorio alieno.

*Diluitur
2dum.*

14. *Non secundum.* Casus enim Hennigii Gödeni à nostro planè est diversus, siquidem hic de diversis Territorii Dominis sermo est, de quibus illius sententia non procedit; is enim consultus de controversiâ inter Dominum Territorialem & simul Feudalem & ipsius vasallum respondet; ad hæc illi Authori non tam de Jure, quàm super dejectâ possessione quæstio est. Quod autem attinet Perezium & eidem innixum Zieglerum, is cum suo Alumno similiter nihil evincit; fundant enim hi duo sese in Jure Romano, quod tamen ex sæpè dictis quoad hunc casum in Imperio est abrogatum.

*Solvitur
3tium*

15. Neque adversatur *tertium*, cui nimium confidunt adversæ sententiæ patroni, quod consistit in præjudicio Judicii Aulici; quòd enim hoc nihil ibi operetur, paucis licet agnoscere. De Jure hic est quæstio: sed in præfato Judicio possessorium ordinarium duntaxat est decisum, reservato expressè petitorio.

Et 4tum.

16. *Ad Quartum* respondetur, quòd publica privatis
sint

sint anteferenda bonis, & salus Reipublicæ suprema Lex esse debeat, fatendum omnino esse. Hinc civibus in casu necessitatis publicæ & pro tuitione patriæ licitè bona auferuntur; aut Status Imperii alterius Status civis & subditus non est. Si etiam totum Imperium ut civitatem, Status ejusdem ut principales ejus cives consideremus, & necessitas publica tale quid exigeret, nullum est dubium, quin & tunc pacificum inveniendum sit remedium; interim manet firma in hac materia thesis, quòd subtus Territorium alterius alicui progredi non liceat, etiamsi Metalli fodiendi cuniculos in suo agere cœperit.

§. 2.

An & Quomodo Privatis hodie post A. B. Metalli fodinae acquirantur & amittantur.

SUMMARIA.

1. Juris Metallorum acquisitio inter privatos est à concessione superioris.
2. Divisio hujus concessionis.
3. Prima species concessionis tacita est consuetudo.
4. 2da species est præscriptio.
5. Quale tempus requiratur ad præscribenda Jura Metallorum.
6. Quomodo contingat concessio expressa tum generalis tum specialis.
7. Concessio specialis suos habet veluti gradus.
8. Quid Juris in concursu plurium concessionem Metalla fodiendi petentium & deciditur ibi pro favore prævenientis non tamen absolutè.
9. Nullâ suppositâ præventionem Contractus societatis locum habere potest.
10. Num valeret consuetudo, vi cuius privatus vel etiam aliquis à Principe deputatus in alieno fundo invito domino ita Metalla fodere queat, ut domino fundi nihil ratione interesse præstetur?

tur? 11. *An partes Metallicae, vulgò Ructus bonis immobilibus accenseantur.* 12. *An par ratio sit habenda proventuum ex partibus Metallicis.* 13. *Quomodo amittatur hæc concessio.*

Juris Metallorum acquisitio inter privatos est à concessione superioris.

Quotuplex sit ejusmodi concessio superioris.

ima species concessionis tacita est consuetudo.

1. **C**Um satis constet, Jus minerarum plenariè solis electoribus per A. B. ac demùm etiam reliquis principibus (de quo infra fusiùs) fuisse concessum; manifestum evadit, omnem Juris hujus inter privatos acquisitionem à superioris concessione esse deducendam.

2. Est autem hæc superioris concessio vel tacita vel expressa. Tacita fit consuetudine & legitimâ præscriptione. Expressa est vel generalis vel specialis. De singulis his concessionis speciebus sigillatim agere juvat.

3. Quod attinet tacitam concessionem, illa frequenter allegari solet in hac materiâ, & imprimis Doctores Saxonicæ testantur, quod ex notoriâ consuetudine viliora Metalla ad dominos fundi in Saxoniâ pertineant, & quidem sine ullâ canonis solvendi necessitate. Rauchbor. p. 1. q. 22. num. 19. Carpzov. p. 2. Constit. 53. defin. 3. adversatur quidem huic acquirendi titulo Gottlieb. Gerhard. Titius in disput. V. de Jure Metallorum, ubi fatetur admittendam quidem esse consuetudinem, quæ à privatis instar normæ legalis observari debet, minimè verò hanc consuetudinem, quâ Jus fodiendi Metalla imperanti competens ad subditum transferatur; sed nullam deprehendi rationem, cui ibi innitatur: det ille disparitatem ad hoc: in priori, ut fatetur, casu consuetudo est attendenda, ergò etiam in posteriori. Quia morosus est in dandâ disparitate, probo interim consequentiam; ideo in priori casu operosè reflectendum est ad illam consuetudinem, quia nititur tacito superioris consensu; atqui etiam consuetudo in 2do casu eodem consensu nititur, ergò. Probo min. Tacitus consensus fundatur in scientia & patientia superioris, atqui hæc in Saxoniâ dudùm habebatur, ergò. Certè si hujus viri sententia subsisteret, sequeretur, in nullo casu subditum consuetudine se tueri posse. Quod porro refert ex Eisenhard. ipsos Doctores Saxonicos plerumque allegatæ

con

consuetudini diffidere, ac ultimum præsidium tandem in præscriptione immemoriali collocare solere. Hoc nil minùs facit adrem, esto enim, quod faciant hoc ejusmodi Doctores, nequaquam tamen hoc facient absolutè improbando consuetudinem, sed dubitando in certâ hypothesi de consuetudine legitimâ.

4. De alterâ tacitæ concessionis specie, videlicet, de præscriptione minùs dubitandum est, eam hâc in materiâ obtinere. Negat tamen hoc iterum in ordine ad privatos præfatus Titius, dicens posse quidem Statum contra Statum præscribere, non verò etiam privatum contra Statum, sed hoc iterum pro more suo sine ratione. Sanè si vel perfunctoriè solùm examinasset rationes, in quibus præscriptio fundatur, eam animi sententiam haud concepturus fuisse videtur. An ergò reipublicæ salus tantùm exigit amputare lites inter Status & Status, & non similiter inter Status & privatos, ne inter hos quoque immortalizentur. An tantùmmodò exigit, ut acuatur industria & perennet vigilantia inter illos, & non inter hos? An exigit solùm, ut eorum castigetur socordia, & non horum? An exigit unicè, ne dominia rerum inter illos fluctuent in incerto, & non pariter inter Status & privatos? profecto aut totum præscriptionis fundamentum ruat, necesse est, aut utrobique pariter tam inter Status & Status, quàm inter Status & privatos est admittenda.

5. Sed qualis sit constitutus terminus, intra quem privati hoc Jus acquirere queant, id non adeò liquidum est. Quidam putant ex *L. 4. cod. de præscript. 30. vel 40. annor. L. 14. cod. de fund. patrimon. annis quadraginta*, uti alia regalia, ita etiam Jus Metallorum acquiri. Alii verò ex conjunctione *L. 23. cod. de SS. Eccles. Nov. 131. cap. 6. C. 13. 14. 17. de præscript. Nov. 7. cap. 2. C. 26. de V. S. C. 10. de censib.* arbitrantur, centenariâ demùm aut immemoriali præscriptione Jus illud acquiri. vid. Eisenhart. *d. tract. c. 2. §. 58. 59.* ubi plures alios hujus sententiæ patronos allegat.

6. Nunc ad concessionem expressam deveniendum, hæc autem, uti dictum, est vel generalis, quæ tùm contingit, quan-

2da species
tacitæ con-
cessionis est
præscriptio.

Quale tem-
pus requira-
tur ad præ-
scribenda
Jura Me-
tallorum.

Quomodo
contingat

concessio ex-
pressa tum
generalis
tum specia-
lis.

do alicui cum fundo aliquo simul Jus Metallorum conceditur, quo casu accipiens officiales constituere, ac Metalla aliis effodienda concedere potest. vid. Dn. Schönberg *tract. Ausführliche Berg-Information p. 113. num. 4.* hoc autem Jus non venire in generalem investituram vel concessionem omnimodæ Jurisdictionis, supra in §. præced. dictum est. Vel est specialis, quâ scilicet cuivis debitè petenti, certum aliquod terræ spatium conceditur, ex quo *Metalla ipsi eruere liceat.*

Concessio
specialis suos
habet veluti
gradus.

7. Istius autem concessionis sui velut sunt gradus; nam *imò* in locis Metallicis cuivis datur potestas Metallorum investigandorum gratiâ terram fodiendi, es hat jedermann ein freyes Schürffen. Ita prælaudatus Dn. Schönberg. quando autem spes futuri lucrî apparet, tum *2dò* fodiens fodinam sibi concedi petit. Er mûthet, und nimbt den entblösten Gang auf, quo ipso Jus constans, proprium sed adhuc indefinitum sibi ac suis lociis acquirit, primus ille vocatur der Mûther sive Lehn-Träger, reliqui Gewercken. Quodsi fodina uberem proventum largiatur, tum commensuratio digna habetur, sie wird Maßwürdig geachtet; hinc primus inventor cum sociis *3tio* *eius dimensionem fieri curat*, quo ipso Jus definitum ac concurrentes exclusurum consequitur.

Quid Juris
in concursu
plurium
concessionem
Metalla fo-
diendi pe-
tentium.
Deciditur
pro favore
prævenien-
tis.

8. Suboritur hic quæstio, quid si plures concurrant, qui domino fundi fodere nolenti ratione interesse & damni Justo pretio refuso, ejusmodi concessionem Metalla inibi eruendi petant, quis eorum præferendus sit? *Resp. imò.* Si unus cæteros in hoc casu prævenierit, non videtur dubitandum, hunc præferri debere, si leges in corpore Juris civilis clausas attendere velimus; sic enim hoc evincitur argum. *L. summâ cum ratione 21. §. sed si alii cod. de Metall. & Metallar. & cum Boc. in tract. de regal. Cap. 3. num. 168. per L. si pluribus 33. in fin. ff. de legat. 1. L. 2. ff. de duobus reis constit. L. si Titius. 9. ff. de V. O. L. 2. in fin. ff. commun. divid. L. quoties cod. de rei vindic.* quibus adde *C. 54. de R. J. in 6.* Veruntamen, quoniam in Metallî fodinis publica quoque versatur utilitas, non absurdè forsitan dici posset, ad judicem hoc casu recurrendum, ab eoque causâ cognitâ, ponderatisque circumstantiis deter-

Non tamen
absolutè.

minan-

minandum, num, qui cæteros prævenit, præferri debeat. Quid enim si in illo timeretur negligentia aut abusus? quid si fodinas deserturus aut incultas jacere permissurus appareret? quid si ad sumptus faciendos minùs sufficiens videretur? his & similibus casibus satius erit utique alium à Judice magis idoneum, & qui gnaviter sit promoturus operas Metallicas, præferri, adeoque intactam servari utilitatem publicam quàm post vulneratam causam remedium quærere *argum. L. ult. cod. in quibus causis in integr.* cum melius sit occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare *L. 1. cod. quando liceat alicui sine judic.*

9. *Respondeo 2dò.* Quodsi verò ita plures concurrant, ut à nullo facta sit præventio, omnesque illi impensas in fodinas conferre, adeoque societatem contrahere vellent, omnes admittendos esse putat Regner. Sixtinus in *tract. de regal. lib. 2. Cap. 16. num. 68.* enimverò & Aurifodinarum & Argentifodinarum & Salinarum societatem contrahi, indubitatum est *ex L. 1. in princ. ff. quod cujusque universit. nom.* Sed quid si communio locum habere non possit, sed unus alteri præferri cuperet? *Resp.* & hoc casu judicem potius suas partes interponere, quàm sorti hanc litem dirimendam committi debere videtur *argum. L. hujusmodi legatum 84. §. fin. ff. de legat. 1. & ibi Bartolus num. 1.* ubi dicit: si plures habentes idem Jus discordent, si quidem aliquo Jure perpendi possit, quis præferendus sit, cum præferendum, sin minùs, tum si discordent in præjudicium tertii, per judicem cogendos esse ut concordent, cum igitur hic agatur de præjudicio tertii, puta ipsius principis territorialis, cui regalium nomine (quæ hodie cuilibet fere principi in suo distinctu vel ex concessione Imperatoris vel quæ huic æquiparatur, præscriptione immemoriali, competunt) decima debetur, Judex adeundus, neutiquam verò sortis Judicium admittendum videtur; præsertim cum plerisque interpp. placeat, ad sortis Judicium nunquam perveniendum esse, nisi in casibus Jure expressis. Bartol. in *L. 2. cod. quando & quib. 4ta pars lib. 10. num. 6.* & ibidem Bald. *num. 3.* aliique quos refert & sequitur Regner. Sixtin *d. loco num. 3.* Nec enim forte (sicut

Nulla sup.
posita præ-
ventio
contractus
societatis lo-
cum habere
potest.

& Juramento) tanquam cibo quotidiano, sed velut condimentis utendum, ad ultimum quæstionis definiendæ subsidium ac necessitatem, Oldendorp. *class. 4. action. 22. num. 10. versic. ceterum.*

Nun valeret
consuetudo
ut aliquis
etiam à Prin-
cipe depu-
tatus in alie-
no fundo in-
vito domino
ita Metalla
fodere que-
at, ut nihil
ratione dam-
ni præste-
tur?

10. Dubitant porrò nonnulli, num valeret consuetudo, ut privatus vel etiam aliquis à Principe deputatus in alieno fundo invito domino ita Metalla quærere & fodere queat, ut domino fundi nihil ratione interesse vel damni præstetur, ac refundatur? Respondeo cum Afflict. *decis. 321. num. 16.* talem consuetudinem non valituram, hæc enim & divino & naturali Juri refragaretur, quo docemur neminem debere locupletari cum alterius jactura, & Jus quæsitum nulli sine facto proprio esse auferendum; adeoque hæc consuetudo necessario requisito, scilicet ratione probabili destitueretur, proindeque verius corruptela, quàm consuetudo diceretur *C. ult. de consuetud.* licet etiam longo in usu fuisset; malè enim adinventata, malæque consuetudines neque ex longo tempore, neque ex longâ consuetudine firmantur *Nov. 134. C. 1.* hinc Math. de afflict. *in decis. 321. num. 16.* ait, si consuetum sit fodere Metalla in solo alieno, intelligendum id esse soluto pretio pro interesse domini illius fundi, aliàs esset consuetudo reprobata, & contra Jus naturale & diabolica, ut ibidem refert ex Bald. *in L. sicut. cod. de servit. & aqu.*

An partes
Metallicæ
vulgò Ruc-
tus bonis
immobilibus
accensean-
tur.

11. An partes Metallicæ, quæ vulgò appellantur Rucus, bonis immobilibus accenseantur, & hæredibus defunctæ uxoris cedant, marito excluso? magna quondam hac de re fuit altercatio; uti videre est apud Christoph. Zobel *part 3. differ. 10.* Non enim defuere, qui partes in Metallariis seu argent, fodinis, ab uxore defuncta possessas pro mobilibus, reputârunt & in præjudicium liberorum sive hæredum marito assignârunt: pro quorum sententia rationes & argumenta adducit Zobel *dict. differ. 10.* qui tamen ipsemet in contrariam opinionem inclinât, & puto rectissimè, idque per *text. L.* Sed si propria *3. §. 6. in fin. L. Magis puto §. in princ. & §. 1. ff. de reb. cor.* Qui sub tutel. vel cur. Ubi expressè inhibetur alienatio hujusmodi partium Metallicarum, cum tamen non nisi res immobiles illo Senatus-Consulto alienari prohibeantur. *L. Imperatoris 1. §. 2. ff. eod. lit.* Adhæc partes Metallicas sive Rucus

Ruckus bonis immobilibus accenseri, jam dudum veteres Scabinii existimavere, quorum sententiam tuentur Jacob. Schult. *in addit. ad Modest. Pist. part. 3. q. 114. num. 87.* Math. Coler. *part. 2. decis. 286. num. 153.* Matth. Berlich. *part. 3. conclus. 35. num. 3. & seqq.* ubi simul ad contraria respondet. His quoque conforme est Jus Saxonicum, cujus constitutionem exhibet Benedict. Carpzov. *in sua Jurisprud. Forens. Roman. Sax. part. 3. constit. 25. defin. 1. expeditum.* Ex his quoque redditur, defunctâ uxore, Ruckus ejusmodi in foro Saxonico adinstar aliorum bonorum immobilium haud lucro mariti cedere; sed excluso eo ad liberos sive hæredes pertinere Landr. *lib. 1. art. 76.* Jacob. Schult. *d. loc. num. 58.* quod & disertè comprobatur in allegatâ constit. 25. in verbis: Und also die partes Metallicæ unter unbewegliche Güter zu rechnen, und derowegen, wann eine Frau Bergtheile verliesse, so werden dieselbe auf den Mann nicht verfället. 2c.

12. Alia est ratio proventuum seu reddituum, qui ex partibus Metallicis seu Montanis percipiuntur, vulgò Ausbeute, ut sunt Aurum, Argentum, Cuprum, Æs, Stannum, plumbum, ferrum, &c. qui omnino pro mobilibus habentur L. Divortio 7. §. 13. ff. *solut. matrim.* L. Si ex lapidinis 32. ff. *de Fur. dat.* atque ex Statuto Saxonico ad maritum defunctâ uxore pertinent *cit. constit. §.* Wann aber bey Leben des Weibes vers. sondern vor solche bewegliche Güter 2c. Math. Coler. *patr. 2. decis. 286. num. 55.* & alii supra citati. Sed hoc est tamen ita exaudiendum, si proventus jam tempore mortis uxoris fuerint percepti & separati; alioquin licet brevi post percipi sperentur, nequidem pro ratâ temporis marito cedent. *d. const. & §. ibi:* Wann aber bey Leben des Weibes, so dem Manne etliche Bergtheile und Ruckus zugebracht, der Mann in stehender Ehe Ausbeute genommen 2c. Berlich. *dict. concl. 35. num. 8.* Quæ tamen verba (Ausbeute genommen) perceptionem realem sive apprehensionem necessario non requirunt: sufficit enim quoad successionem proventus esse certos ac separatos, ita ut tanquam mobiles in Dominio uxoris jam existant, licet ab ipso marito nondum realiter apprehensi fuerint. Per

An par ratio sit habenda proventuum ex partibus Metallicis.

text.

text. in L. Divortio, 7. §. 13. vers. Quod casum neque exportatum est ff. solut matrim. ut rectè monet Berlich. d. l. num. 10.

Quomodo
hæc Jura
Metallo-
rum amit-
tantur.

13. Post hæc Jurium amissio considerari debet; quæ quadruplex esse videtur, vel enim Jura amittuntur *1mò, quia Legibus concessionis non satis fit*, puta, quando fodinæ non coluntur, symbolæ non conferuntur, vel trimestris recognitio omittitur, wann die Zechen mit Hand- Arbeit nicht belesget, auch quartaliter nicht verrecessiret, und die zu büßen nicht bezahlet werden, Eisenhart *d. Tr. c. 5. per tot. Löhneys p. g. 32. 33. Schönberg p. 37. n. 73. seqq.* *2dò, quia legitimo modo in alios transeunt*, nimirum vel *in casu mortis* per successionem ab intestato aut testamentariam. Carpzov. *p. 3. c. 25. d. 1. 2. vel inter vivos*, titulo ad transferendum Dominium habili; ut donatione, venditione, permutatione, &c. accedente semper judiciali adjudicatione, quæ omnia latius hic non deducimus, sed ob brevitatis studium contenti sumus allegatione locorum; ex quibus uberior tractatio peti queat. Vid. Deucer. *L. 1. c. 7. p. 38.* Sebast. Spanium tract. *Berge Urtheil-Buch.* Löhneys, Eisenhart, Schönberg *cit. loc.* *3tò ob præscriptionem*, quis enim dubitet, quin etiam partes Metallicæ ad modum aliarum rerum propriarum præscribi queant, sed requisita præscriptionis hic tradere non est præsentis propositi, hæc enim omnia potius supponuntur. Videantur superius dicta *in c. 3. §. 2.* *4tò ob delicta*, nam ob hæc Dominos partibus Metallicis ab Imperante privari posse, dubio caret, addit tamen Löhneys, ob favorem rei Metallicæ sæpè Imperantes à confiscatione partium Metallicarum abstinere.

§. 3.

*De Officialibus, Metallicis, eorūque Juribus
& Processu Metallico.*

1. *Connexio.* 2. *Per officiales quinam hic intelligantur.* 3. *Circa hos occurrit 1mò consideranda constitutio.*

stitutio. 4. Secundò potestas. 5. Tertiò officium.
6. Delicta, quorum alia sunt communia, alia pro-
pria. 7. Circa Metallicos primò considerari potest
conditio, quæ Jure Civili fuit triplex. 8. Secun-
dò assumptio. 9. Jus speciale. 10. Collegium Me-
tallicorum, die Knaptschaft / habet etiam Musicos,
Bergsänger. 11. Quid sint exercitores fodinarum,
& quenam sit solennior harum divisio. 12. Usus
fodinarum qualis his Dominis sit licitus. 13. De
judicio & processu Metallico. 14. Quenam sit ad-
huc obligatio Imperantis ratione rei Metallicæ etiam
post concessionem subditis factam. 15. Attingun-
tur obiter causæ rem Metallicam destruentes.

1. **V** Idimus in præcedente §. quomodo Jus fodiendi Me- Connexio.
talla possit competere subditis, superest, ut de iis
quoque differamus, qui tractationis Metallurgicæ
promovendæ causâ concurrunt, varios autem hos esse ipsa
operis arduitas satis indicare potest.

2. Primò in considerationem veniunt *Officiales*; per hos Per officia-
autem intelligimus tum eos, qui fodinis, quàm qui officinis les quinam
excoctoriis & similibus præsunt. Diversa illorum conditio ac hic intelli-
nomina passim prostant in ordinationibus Metallicis ac rei Me- gantur.
tallicæ Scriptoribus, diereil man zur Erbauung und Forttrei-
bung des Bergwercks viel und mancherley Aembter haben muß, wel-
che mit Berg-verständigen und ehrlichen Leuthen bestellet werden
müssen, als nemlich: Ein Berg-Haubtmann, Zehendner, Zehend-
Gegenschreiber, Ober- und Unter-Bergmeister, Geschworner,
Nachfahrer, Ober-Fuchsteiger, Berg-Schreiber, Berg-Ge-
genschreiber, Schicht-Meister, Hütten-Reuter, Hütten-Schrei-
ber, Hütten-Meister &c. ita docet Georg. Engelhard à Löhn-
Eys tract. von Bergwercken p. 1. c. 1.

3. De cætero circa hos *Officiales* occurrunt quatuor at Circa hos
tendenda: *constitutio, potestas, officium & delicta.* occurrit 1.
F constitutio.
atti.

attinet constitutionem, illa absolvitur mutuo consensu constituentis & constituendi, quorum ille munus defert, hic accipiat, ac debitè se eodem esse functurum promittit. Constituit autem Officiales maiores plerumque ipse imperans, minores verò, uti Rationalis der Schicht-Meister, Scansor der Steiger &c. ab ipsis cultoribus denen Gewercken, aut majori eorum parte constitui solent, ut tamen tacitus Imperantis consensus hinc etiam sit necessarius. vid. ordin. Metall. Saxon. artic. 42. porro in genere circa facultatem constituendi consuetudo cuiusvis loci observari debet. Firmatur dein constitutio illa *solleni Furamento*, cujus diversas formulas prolixè exhibet d. ordin. Metall. post artic. 20. & *satisfactione*.

adò potestas.

4. Potestas Officialium varia est, ac unius cujusque debet intelligi ex fine, propter quem constitutus est; de cætero in ordinationibus Metallicis prolixè singulorum potestas recenseri solet, vid. Löhneys *part. 9. p. 193. & seqq.* potest etiam diversitas occurrere in diversis regionibus quoad potestatis cujusdam subjectum, sic v. g. Jurisdictio, quæ in Saxoniâ Magistro montium tribuitur teste Schönberg. in tract. ausführliche Berg-Information *p. 42. num. 96.* in Bohemiâ competit Urbario sive Decimatori de quo Deucer. in suo *Corp. Jur. Metall. lib. 1. C. 4.* ad hanc potestatem etiam pertinet Jus petendi salarium, quod vel lege positivâ vel conventionem definiri solet. Plura adducunt cit. A. A.

3tio offi-
cium.

5. Circa hos officiales tertio occurrit officium quod respicit vel Imperantem vel cultores fodinarum, ac summatim consistit in eo, ut damnum avertant, commodum promoveant, imprimis verò à læsione positivâ abstineant; ad has autem præstationes utique lege naturali obligatur officialis, hæc enim fidem, maximè juratò datam, sanctè servari jubet; ista omnia deinde confirmat Imperans ac in ordinationibus Metallicis operosius recenset speciales conclusiones, quas singuli officiales pro ratione muneris injuncti observare debeant. vid. Deucer. *d. tract. lib. 1. per tot.*

4to delicta
quorum alia

6. Demum delicta Officialium sunt vel *communia*, quæ scilicet citra respectum ad Officium committunt v. g. si aliquem

occi-

occidant aut adulterium perpetrent, vel *propria*, quæ ab uno-^{sunt com-}
quoque intuitu Officii committuntur v. g. rationales symbolas ^{munia alia}
acceptas sibi retineant, ac exercitores fodinarum inter prosci-^{propria.}
ptos relinquant, lassen sie im retardat stehen, Löhneys p. 252.
artic. 94. Aut si pecuniam acceptam Metallicis non exsolvant,
vel majores symbolas, quàm ante decretum erat, à cultori-
bus exigant vel ex præfecturâ decumanâ aus dem Behenden plus
nomine exercitorum postulent, quàm ipsis in opararios sit ex-
pendendum, & plura ejus generis delicta. Quodsi autem de-
lictum sit admissum, tùm delinquens naturaliter obligatur ad
damnum resarciendum ac insuper lege positivâ punitur, de
quâ puniendi ratione Carpzov. *pract. Crim. p. 2. q. 85. num. 47.*
& ex professo Dn. Cahleis in *Disput. Inaugur. de defraudatio-*
nibus Metallicorum circa rem Metallicam. Porro in genere
dicendum erit; de pænarum impositione esse imò judicandum
ex ordinationibus Metallicis, quæ si deficiunt, tùm esse re-
currendum *ad leges reliquas provinciales*, ac his etiam defi-
cientibus *ad Jus demùm commune*, & pænas ibi constitutas
justâ interpretatione ad Officiales Metallicos esse applicandas.
Atque hæc ferè sunt potissima ea quæ circa Officiales singulos
occurrunt; præterea observandum quòd plures simul sumpti
collegium vel corpus morale constituere soleant, sic decima-
tor cum distributore dem Austheiler, ac alio quodam consti-
tuit præfecturam Decumanam das Behend-Ambt, Magister
montium cum viris juratis denen Geschwornen, peculiare for-
mat collegium, quæ omnia ipso usu facilè intelligenda & di-
scenda videntur.

7. Circa Metallicos, de quibus dicendum, præter nomina *Circa Me-*
quæ recenset Agricola. *tract. de re Metall. L. 4. in fin.* sequen-^{tallicos imò}
tia ferè considerari possunt. *Imò conditio* quæ Jure civili tri-^{considerari}
plicis generis Metallarii fuisse videtur, quidam enim sponte ^{potest condi-}
Metallorum exercitium suscipiebant, alii fodinis quasi adscripti ^{tio, quæ Ju-}
erant, qui tamen nihilominus liberi censebantur ferè ad mo-^{re civili fuit}
dum hominum priorum, qui in Germania adhuc occurrere
solent. Vid. Peretz. *ad Cod. de Metallar. num. 2. 3.* Denique
alii in Metallum vel opus Metallum condemnabantur ac servi pænæ

efficiebantur *L. 17. 36. ff. de pæn.* de quibus supra in *Cap. 1. §. 2.* mentio facta est; eam verò pænam deinceps sustulit Justinianus *Nov. 22. C. 8.* sed in Germaniâ uniformem esse Metallicorum conditionem plerique testantur; cum omnes gaudeant libertate civili. Porro ista conditio libera voluntate suscipitur; etenim subditos innocentes ad durum hoc vitæ genus imperans extra casum necessitatis cogere non potest; delinquentes verò in Metalla amplius damnare non solet, ad ignominiam enim Metallariorum pertinere videbatur, si eorum conditio aliis supplicium esset, accedit, quòd nunquam defuturi sint homines integræ vitæ, qui spontè eam subeant conditionem vid. *Agricol. d. lib. 4. in fin.*

2dò assum-
ptio.

8. Circa hos Metallicos secundò potest considerari *assumptio*, enim verò exercitores fodinarum tot Metallarios mediante contractu locationis conductionis sibi adsciscunt, quot operi necessarias existimaverint, in quo contractu cultores salarium, Metallici verò operas diligenter locandas promittunt; quia verò labor in fodinis non semper uniformis, sed potius pro ratione objecti nunc durior, nunc levior est, ideo arbitrio juratorum merces aliquando augeri vel minui solet. Dn. à Schönberg. *d. tr. p. 78. num. 25. Löhneys p. 240. artic. 55. 56.*

3tiò Jus

9. Tertiò venit attendendum Jus quod habent Metallarii ad petendam mercedem promissam, dummodo operas suas ritè præstiterint, obligationem enim ad mercedem solvendam esse conditionalem nemo est qui nesciat. Quod si tamen Metallarius casu impediatur aut in ipso etiam labore damnum aliquod sentiat, tum juxta naturam contractûs, exercitores neque impensas in curationem factas, neque mercedem temporis ab operis vacui in rigore præstare tenentur, quod etiam Romani docuerunt *L. 15. §. 6. locati.* humanitas tamen sæpè egenis succurri jubet, id quod etiam in ordinationibus Metallicis non tantum approbari sed & certa quantitas definiri solet. Löhneys *p. 218. artic. 20.* Quid porro nomine mercedis petere debeant, illud omne ex conventionem dependet, plerumque merces in pecuniâ numerata præstanda est, solent tamen aliquando maleferiati mandatarii, die Berleger iniquiores esse hac in parte

te Metallicis, dūm falsis prætexitibus eō tandem illos adigunt, ut loco pecuniæ vinum, frumentum & alias ejus generis merces acceptare cogantur, in quorum nequitiam debitè animadvertendum est; aliquando etiam loco mercedis pars proveniūs Metallariis assignari solet, qui solent dici *Lehn-Hauer*. vid. *Deucer. L. 3 C. 1. p. 115.* De officio horum non operæ pretium est differere cūm per se pateat. Delicta quod attinet, illa rursus sunt vel communia vel propria prout superius de officiis dictum est.

10. Illud quoque notandum venit, quod Metallici simul sumpti constituent collegium aliquod, die *Knapschaft*, quod habet peculiare *Præfectos* sive *seniores*, commune ærarium, vid. *Alttenberg: Zin-Berg-Ord. art. 42.* *Schönberg. Löhneys* cit. tract. item *Muscos*, *Berg-Sänger*, actuarium, & varia privilegia, de quibus præfatus *Löhneys pag. 34. pag. 220. artic. 28.* de quibus acuratiùs inquirere brevitatis Studium non patitur, hæc enim, & alia, veluti de opificibus Metallicis, puta fabris ferrariis, *Berg-Schmieden* & similibus, potius ad prudentiam Metallicam politicam seu oecumenicam spectare videntur.

11. Cultores quoque sive exercitores fodinarum non sunt prætereundi; sunt autem hi illi, quibus Dominium Metallorum sub conditione eadem effodiendi Imperans concessit, ac sibi partem aliquam proventuum addixit, eademque sine labore ac sumptu fruitur. Quid fodina sit, fuit supra expositum *Cap. 1. §. 2.* Si verò ad cultores eadem referatur, dicitur *symposium*, eine *Zeche*, locutione tropicā, quam ob necessitatem conferendi symbolas ad fodinas esse translatam arbitrat *Agricola lib. 4. de re Metall.* A Dominis quoque dicuntur *fodinae sociales*, *Gewerck-Zechen*, ad differentiam *fodinarum dominicarum*, quas scilicet ipse Imperans suis sumptibus instituit, ac omnem proventum sibi addicit; & has aliqui distinguunt in *fiscales* & *patrimoniales Principis*, prout nimirum Imperans vel sumptibus publicis vel propriis fodinas coluerit. Porro varii generis venas, quæ circa fodinas occurrunt, item multiplicem fossionis modum,

Collegium Metallicorum præter alios etiam habet Muscos, Berg-Sänger.

Quid sint cultores sive exercitores fodinarum & quanam harum sit sollemior divisio.

variā dimensionem, ex quā partes fodinarum varia sortiuntur nomina, aliis hāc in re peritis explicandam relinquo.

*Qualis usus
his dominis
sit licitus.*

12. Quod usum fodinarum his exercitoribus licitum cernit, pro regulā generali ponendum, quod eodem modo fodinis uti queant, sicut aliis rebus propriis, nisi speciale quid à lege constitutum sit. Exinde sequitur, quod talis dominus fodinæ prohibere queat, ne alius in eam descendat, quod conditionem fodinæ ab officialibus explorare possit. Consequitur quoque proventum, die *Ausbeute*, id est, emolumentum illud, quod impensis omnibus, quas ex lege concessionis facere debet, deductis superest. Vid *Löhneys & Schönberg cit. loc.*

*De iudicio
& processu
Metallico.*

13. Ad iudicium & processum Metallicum nunc demum devolvimur, ut appareat, quomodo quis Jus sibi competens cum effectu habere ac obligatum ad officii sui impletionem adigere queat. Si in genere iudicium consideretur, tūc actiones sive remedia cogentia, tūc ipsum iudicium spectari potest, cuius quidem conceptus summatim in hāc quatuor resolvitur. 1mo In considerationem personarum iudicium constituentium tam principalium quā accessoriarum. 2do Materiae. 3to Modi procedendi. 4to Effectus. Cæterum ut de actionibus multa dicamus, opus non est, cum enim ostensum sit in præcedentibus, Metalla esse ex concessione Imperantis in Dominio ac Commercio privatorum, ac varias contractuum, aliorūque actuum figuras admittere, ideo si quis ex ante dictis indolem Juris quæsitū probè intellexerit, de actione quoque instituendā facile iudicare poterit, utrumque enim eādē operā intelligitur; subinde enim accepit aliquis partes Metallicas per contractum emptionis, venditionis, subinde per contractum permutationis &c. atque ita actiones ordinarias ex his contractibus resultantes quilibet sibi in possessione proventus Metallici turbatus accomodare potest; *Item* interdicta adipiscendæ, retinendæ & recuperandæ possessionis salutari remedio esse poterunt, generalitatem eorundem Metallica duntaxat singularitate vestiendo. Quod attinet porrò iudicium, quia omnis iudicandi potestas ac ratio ad Imperantem pertinere noscitur, hic verò eam aliis plerumque concedat

*Quibusnam
actionib; s
in hac ma-
teriā liceat
experiri.*

dat, ideo manifestum quoque est, quod ea omnia, quæ circa judicium Metallicum occurrunt, ad voluntatem Imperantis sint referenda; hic enim definit suo arbitrio, quæ personæ judicantes esse debeant, qualis jurisdictio ipsis competat, quæ personæ, & in quibus causis eam debeant agnoscere, quomodo & per quas instantias controversiæ sint tractandæ, denique quâ ratione sententia lata executioni danda, quo loco id etiam notari meretur, sæpè Imperantem procedendi rationem in aliis judiciis usitatam, ad Metallicum judicium transferre, aliquando verò peculiare quid ejus intuitu constituere. Quomodo autem Imperans in hoc vel illo Territorio judicium Metallicum ordinaverit, & in quantum illud cum aliis judiciis vel conveniat, vel ab iis discerpet, in variis ordinationibus Metallicis expositum reperire est, quibus hic non licet quicquam addere; sed sufficit indicasse fundamenta ac generalem dispositionem.

14. Postquam Metalli fodinas in privatos devenire passus est Imperans, non ideo earum respectu ab omni vinculo morali immunis est, quin potius non uno modo obstringitur; hinc Imperantis obligatio quoque spectanda. Nimirum is lege divinâ naturali, ob quam commodum totius Reipublicæ conservare ac promovere tenetur, variè etiam ratione rei Metallicæ obligatur, videlicet ut ejus curam viris probis, cordatis, peritis committat, leges commodas ferat, prudenter constituta tueatur, ea, quæ satis utilia non esse deprehenduntur, emendet, in omnes, qui circa rem Metallicam versantur, inspectionem gerat, ut ritè officio suo fungantur, &c. Quando ita res Metallica juxta regulas Pietatis, Justitiæ ac Prudentiæ tam ab Imperante quàm subditis tractatur, ac Deus eam suo favore & benedictione prosequitur, tum eadem floret, si secùs fiat, decrescit ac planè interit.

*Quanam sit
adhuc obli-
gatio Impe-
rantis ra-
tione rei
Metallicæ
etiam post
concessio-
nem subditis
factam.*

15. Hinc ultimò causæ rem Metallicam destruentes facile explicari possunt. Varias recenset ex Agricola Löhneys 17. 44. usque ad 50. Sed sine ordine. Forsitan rectissimè ab effectu causæ distinguuntur ac ad summa genera revocantur: nimirum imò quædam causæ Metalla penitus tollunt, quæ ite-
rum

*Attinguntur
p. obiter causæ
rem Metal-
licam de-
struentes.*

rum sunt vel *naturales*, quando Metalla naturali corruptione decreſcunt aut omnino depereunt; vel *morales*, ſcilicet impietas & iniuſtitia, nam ob impiam & ingratham erga Deum ſuperbiam vel nimium litigantium pruritum Metalla citò diſparuiſſe, Scriptores Metallurgici teſtantur. 2dò quædam cauſæ efficiunt ſaltem, ne Metalla in terrâ latentia commodè efodi queant, & hæ ſunt vel *intrinſecæ*, quorſum referri debet nimia aquarum ſubterranearum vis, aër impurus ac virulentus, hæc enim ubi fodinam infeſtaverint, Metallarii à labore repelluntur: vel *extrinſecæ*, quæ ſcilicet non ab ipſa fodinæ diſpoſitione oriuntur, & hæ diſpeſcere licebit in *voluntarias*, quæ à voluntate officialium, Metallicorum vel exercitorum dependent, & ſummatim ad imprudentiam & iniuſtitiam revocantur; & *fortuitas*, quæ aliunde vel à voluntate hominum aliorum, vel caſu ſtriçtè dicto oriuntur. Hæ reſpiciunt vel *fodinas*, veluti ſi concidant, impetu aquarum obruantur, à virunculis vel ſpectris Metallicis infeſtentur, ab hominibus malè feriatis ignem ſtructuris ſubterraneis ſubjicientibus vel machinas aquaticas concidentibus corrumpantur; *Vel Metallicos*, qui bello ac peſte diſſipari ac perimi ſolent.

§. 4.

De uſu variorum Metallorum antiquo & hodierno in Germaniâ.

SUMMARIA.

1. *Germaniæ montes Auri fodinis non ſunt prægnantes.*
2. *Argentifodinis eminet ante alias Europæ Provincias Germaniâ.*
3. *Quomodò opes argentariæ à Germanis in alias Regiones diſtrahantur.*
4. *De Auri & Argenti uſu.*
5. *Stanni uſus apud veteres Germanos in Aulis Principum erat maximus.*
6. *Cupri*

*Cupri quoque usus olim erat percelebris in conficien-
dis ahenis. 7. Plumbi usus olim non magnus erat,
ast hodie propter inventum pulverem pyrium is ma-
jor est. 8. Ferrum omnium Metallorum est anti-
quissimum, olim majoris pretii fuit, quàm nostris
temporibus, est instrumentum instrumentorum.*

1. **T**Ametsi fatendum sit, Germaniæ nostræ montes Auri Germania
Auri fodi-
nis non val-
de dives.
fodinis non esse prægnantes, nihilo tamen minùs
non omnimodam Auri penuriam patitur, siquidem
Auri ramenta (ut de Auri fodinis sileam) deferunt Rhenus,
Albis, Edera, & multi rivi. Georg. Agricola *de vet. & nov.
Metall. lib. 1.* ubi annotandum venit, quòd Joann. Klock *de
arar. lib. 2. cap. 29. num. 8.* scribit, videlicet se meminisse,
in Rheno absque Principis concessione Aurum legere permis-
sum fuisse, idque potissimum ex eo, quòd auri illius tanta
non sit copia, ut sumptus quæstum valdè excedant, præter-
quam, quòd etiam ob incertum fluminis altum stationes dura-
biles in littoribus haberi non possint. Heig. *part. 1. q. Jur.
13. num. 49.* Porro modum Aurum ex Rheno colligendi
prolixè docet Heberer. *lib. 1. Ægyptiac. servitut. c. 6.* qui
quatuor horarum spatio se & itineris socio nobili Burgundiaco
spectante ex arenâ in profunditate Rheni collectâ globulum au-
reum à rusticis & piscatoribus pretium duorum aureorum
adæquantem confectum tradit, referente Lathero *lib. 3. de
censu. c. 9. num. 18.*

2. Licèt igitur Germania ante alias Europæ Provincias Germania
ante alias
Europæ Pro-
vincias Ar-
genti fodinis
eminet.
Auri fodinis non emineat, tot tamen ac tam proficuas è sinu
suo aperit Argenti fodinas, ut ex harum copiâ Auri fodinarum
defectus largè compensari videatur. Enimverò si teste Lude-
wig *ad tit. 9. A. B.* ingentes quondam ex Argenti fodinis in
Germaniâ proventus à sincero Arithmetico computarentur,
tanta earum copia obviam ventura esset, ut plenum laboribus
sit negotium vel solâ mente excogitare causas, ob quas tam ube-
res Argenti fodinarum fructus hùc illucque in exterarum Regio-
nes

nes fuerint distracti. Sane, pergīt præfatus Ludewig, si vel illorum solummodò proventum, quos venæ Metallicæ dedere in sylvâ Hercynia, Misnia, & Bohemia, collectio hodie dum superesset, non ædibus modò excelsis, sed integris etiam urbibus adimplendis pares essent exituri. Præterea, ut de Comitatu Tyrolensi quædam etiam commemorem, hic apud oppidum Schwaz adeò dives est Argenti fodinis, ut non modò Ducatui valdè opulento, sed etiam Regno comparari posse videatur; nam uti Cuspinianus in Austria scribit, pendet suo Principi quot annis ter centum millium aureorum nummum.

Quomodo
argenti co-
pia in alias
Regiones à
Germaniis
distrabatur,

3. Verùm vicinæ Regiones calliditate prædominantes mille media studiosâ mente investigarunt, ac etiam deprehenderunt, quibus ex germanis nostris pecuniarias opes extorquerent: Superbos Thraones vano vestimentorum apparatu, aliisque rarioris speciei nitoribus exornant, ut ipsi onerentur argento: voluptuosos suis inescant cibariis citò transitoris, & perennes pro his sibi argenti opes nôrunt colligere; atque cum apprimè sciant, ab ejusmodi vanitatis sectatoribus merces non tam secundum mensuram bonitatis intrinsecæ, quàm magnitudinem valoris extrinseci magis amari solere; idcirco pro arbitrio suo atque libidine pretium taxant, atque ita solo astûs exercitio ut plurimum ditescunt. Hinc etiam videtur in recessu Imperii de ann. 1541. salutariter prohibitum, ne quis argentum extraneis vendere atque è Germania evehere præsumat; sed brevi post tempore hic recessus viridi sui observantiâ fuit destitutus. Ita Ludev. cit. loc. ubi insuper addit, si eate- nus in unam sententiam conspirarent Germani, ut nulli liceret ex alienis oris ultra necessitatis exigentiam merces emere, fore, ut post centum annorum lapsum in Germania tempora Salomonis redirent. Interim tamen majori etiânum argenti copiâ, ac pro necessitatibus suis sublevandis opus habet, Germaniam gaudere videmus, id quod inde colligit Ludev. quia penultimo sæculo elocabant mercenarii operas suas diurnas pro 3. cruciferis für einen Groschen, cum tamen hodie sex vel plures exsolvendi sint; ad hæc dicit, olim à Cameris Aulicis Galli-

Gallinam pro sex nummis fūr 6. Pfennig taxatam fuisse, cum tamen talis taxa hodie in foro sine convitii aut irrisionis periculo non sit licitus. Hujus variationis causam non aliam esse existimat, quàm quòd valor pecuniæ decreverit; hoc verò decrementum venire ex argenti copiâ. Alii verò putant, hoc inde contigisse, quod monetæ veterum longè nobiliores fuerint quoad bonitatem intrinsecam, quàm hodiernæ, ut proinde mirum non sit, operariis quondam pauciores pro labore diurno datas fuisse, quas secundùm mensuram bonitatis majoris, etiam majoris valoris habitas esse videtur. Verùm quid hâc in re rectius sit sentiendum, superioribus & artis Numismaticæ peritis relinquere tutius duxi, quàm temerè in alterutram partem quidquam pronuntiare.

4. Nunc juvat curiosius nonnihil inquirere, quisnam va- De Auri & Argentis usu.
riorum Metallorum usus anteaetis temporibus fuerit apud Germanos. Quod auri & argenti usum atinet, is præcipuus fuit & etiamnum est in Nummis & aliis operibus civilibus & militaribus, de quibus Agricola *lib. de fossil. C. 6.* quodsi verò alios antiquos consideremus, apud eos Auri massas in lateres redigi solitas esse testatur Varro apud Nonium

Ludon fluens sub sordibus flumen tulit

Aurum, later quod conquadravit regius.

Idem *de vitâ Pop. Romani. lib. 3. vid. Joan. Klock. de arar. lib. 2. Cap. 29.* porrò frequenter olim Aurum applicabatur torquibus, Statuis &c.

5. Ad alia Metallorum genera transeamus, ac primò ad Stannum, hujus usus olim apud Germanos erat maximus; si- Stanni usus antiquis Germanis fuit maximus apud magnates.
quidem (si credere fas est sæpè laud. Ludev. v.) summorum etiam Imperii Principum vasa culinaria & pocula ex Stanno plerumque fuerant fabricata: verùm ante aliquot sæcula tanta quoque Stanni surgebat copia, ut nunc quemlibet ferè opificem puderet ex patinis fictilibus aut aliis, quàm ex Stanno confectis vasibus cibaria haurire; qua propter Imperii Principes, ne solo sceptro & purpurâ se à subditis discernèrent, argentea demùm vala meditari ac procurare necesse habuerunt. Hodie verò hâc in re nihil novi est, siquidem tantoperè prædomine-

tur in mortalium cordibus vis arrogantia, atque ambitionis ut non modò in Principum, aliorumque Magnatum aulis Auro, argentoque onerentur potius quàm exornentur splendida men-
sa, sed vel inferioris etiam classis homines id decoris sibi ha-
bent. Illud tamen nequaquam omittendum, fuisse aliquando ex merâ Stannea materiâ pecuniam factam, idque Syracusæ per Dionysium Tyrannum, de quo testatur Tib. Decian. *in tract. criminal. lib. 7. C. 23. num. 10.*

Cupri usus
olim apud
Germanos
erat quo-
que percele-
bris.

6. Quod usum cupri attinet, is quoque percelebris olim fuit, id quod ex sequenti discursu facile conjicere licet: apud veteres Germanos plurimum valebat solidum, ac firmum ahe-
num, adeò, ut ter felicem eum pronuntiarint, qui ejusmodi ahenis locò fictilium vasorum solvendis par fuit; quapropter etiam Imperator Rupertus an. 1405. commotus fuit ad hujus generis fabros ærarios speciali protectione defendendos, adeo, ut non dubitârît Electorem Palatinum horum in Imperio Ger-
manico commorantium fabrorum præfectum seu advocatum creare, zum Reichs-Vogt der Kessler oder Kupffer-Schmid zu machen. Prout hæc de re Imperatoriæ litteræ ac confirmatio-
nes videri possunt apud Thulemarium *Cap. 18. de octon. §. 45.* Videatur etiam præterea Magerus *de advocatia. cap. 15. num. 120.* Hodie itidem haud rarus est Cupri usus, & ahenæ ejusmo-
di antiquis Germanis valdè nobilia in quocunque ferè oppi-
do licet reperire. Opera demùm quæ hodie ex Cupro fiunt, sunt multifaria; videlicet ad arma, & catapulta bellica, item ad Tempa, ad Campanas ad recta & turres, ad vasa ænea, om-
nis generis patinas, phialas, cantharos, alembica, supfferne Brennzeuge &c. quæ sæpè Stanno incoquuntur, verginnet, ne infusa tam facilè saporem acidum id est, vitriolatum imbibant.

Plumbi usus
post inven-
tum pulve-
rem pyrium
major est.

7. Plumbum ante inventum pulverem Pyrium ad raros usus applicari poterat; hinc quoque Germani illud aliis Regio-
nibus communicare necesse habuerunt. Hodie verò Plumbi usus in repub. & humanâ societate cuivis de plebe obviam est, & omnes ferè nôrunt, qui ad belli vel pacis Studia nati sunt. Fistularum quoque Plumbearum mentio fit in *L. omnis servitus §. cod. de aquaduct.* Quæ apertissimi erroris convincit Doctis-
simum

simum Mercurialem, qui *lib. 2. var. lectio. 9.* de aquarum per Plumbum ductarum rivis differens scribere non dubitavit, ex iis, quæ Romæ supersint, vetustiorum aquæductuum vestigiis apparere eos, quantum fieri potuit, fistulas Plumbeas effugisse, in illis præsertim ducendis aquis, quæ non tantum lotionibus sed potibus, cibisque inservire debuerunt. Verum & de his lotioni inservientibus *ex cit. L.* evincitur & præterea castella Plumbea & Epistomia fistulis applumbata reperio *in L. fundi 17. §. castella. 8. L. si venditor. 38. §. fin. ff. de act. empt.* Vide Klock. *cit. tract. C. 32. num. 6.* Porro Plumbeos quoque nummos olim cudi solitas fuisse probat Budel. *lib. 1. de monet. Cap. 1. num. 21.* ex Martiali ac Plauto in Casin. & Mostel. ubi habetur: *tace tu faber, qui cudere soles Plumbeos nummos,* ex quo elicitur illicitam fuisse monetam Plumbeam, licet tales etiam apud Anglos fabricatæ sint an. 1525. tempore atrocissimæ obsidionis Vienenfis, ut Budelius refert *cit. loc.* formamque ibi ac inscriptionem numismatis ob oculos ponit. Plura possent hic adduci, veluti de plumbeis Bullis &c. Sed Studium brevitatidis id non patitur.

8. Ferrum omnium Metallorum antiquissimum, & à primis mundi incunabulis notum fuisse, sacra pagina docent *cap. 4. gen.* ubi vivente adhuc Adamo protoplasto Tubalkain maleator & faber in cuncta opera æris & ferri fuisse dicitur. Post diluvium verò ferrariæ artis scientia à Noëmo filiis, posterisque suis tradita, ac propagata magnos ubique gentium progressus fecit. Olim quidem, dum in hostilibus conflictibus defensionis & invasionis instrumenta passim consistebant in telis, loricis, cataphractis, galeis, hastis & ensibus longè majoris pretii fuit ferrum, ac hodie, dum pulveris pyrii & plumbi usu edocemur, quod utcumque condensatus thorax adversus leviora etiam tormenta bellica parvum sit pectori præsidium ac munimen. Interim tamen propè infinitis usibus ferrum à naturâ destinatum esse comperimus: quid enim non ferri ope perficimus, ac vincimus? certè ferrum instrumentum est omnium aliorum instrumentorum, sine quo opificium nullum, nulla ars, nulla denique vitæ humanæ consuetudo & usus subsistere potest.

Ferrum omnium Metallorum antiquissimum.

CAPUT IV.

CAPUT IV.

*De Metallis fodinarum Jure ex parte
ceterorum Principum & Imperii Statuum.*

§. I.

*An & quomodo præter Electores Jure fodiendi
Metalla gaudeant alii Principes & Status.*

SUMMARIA.

1. Connexio. 2. Statuitur, quòd etiam præter Ele-
ctores cæteris Principibus, aliisque Imperii Stati-
bus mediante immemoriali præscriptione competant
venæ Metallicæ. 3. Recensentur exempla, quibus
comprobatur, præfatos Status etiam hoc Jure gau-
dere. 4. Auri & Argenti fodinæ inter Regalia re-
censentur; & additur regula generalis. 5. Neque
in hoc Jure Regali Barones à Comitibus sunt sepa-
randi. 6. 7. 8. 9. 10. Resolvuntur adversan-
tium argumenta. 11. Ante Auream Bullam Sali-
næ jam tanquam Regalia à Principibus fuisse posses-
sas, ex Historiâ probatur. 12. Hoc Regale Metal-
li fodinarum Jus requirit specialem expressionem in
investiturâ feudi.

Connexio.

1. **I**N anteriori Capite ostensum fuit, quòd in Tit. 9. A. B.
ab Imperatore Carolo IV. Jus Metallorum Regi Bohe-
miæ, reliquisque Electoribus fuerit communicatum, il-
liusque exercitium absque ullo decimarum onere permissum;
superest, ut exquiramus, num Imperatoria munificentia in his
duntaxat Principibus sistere voluerit, an verò ad alios quoque
Status successu temporis sese extenderit?

2. Hoc

2. Hoc ut brevi fiat expeditum, *statuitur sic*: Quamvis in dicto Tit. 9. Aureæ Bullæ solum fiat mentio Regis Bohemiæ & Electorum, atque Auri & Argenti fodinæ Jus ad eos restrictum, cæteri verò Principes exclusi videantur, verb. *Das unsere Nachkommen, die König in Böhmen, auch alle und jede Chur-Fürsten, geistliche und weltlich, die hinführo seyn werden* &c. Attamen hodie mediante investiturâ vel immemoriali præscriptione Principibus quoque cæteris, aliisque Imperii Statibus venæ Metallicæ competunt. Ipsa namque quotidiana experientia testatur, alios quoque Principes, Comites, Barones & civitates Imperiales hâc prærogativâ uti; id quod insuper manifestè probatur per Recessum Imperii zu Augspurg de anno 1551. §. Weiter so sehen wir &c. Heig. p. 1. q. 13. n. 30.

Statuitur, quod etiam præter Electores cæteris Imperii Statibus Jus Metallæ fodinarum competat.

3. Hinc Carolus Magnus Ludowico Comiti Glicheni facultatem Aurum, Argentum fodiendi, atque Metalla in suo districtu concessit, Goldast. T. 1. const. Imper. p. 17. & Fredericus Ludovico Bavariæ & Palatino Rheni omne genus Metallæ in terris patrimonii & feudi fodere specialiter indulgit, Goldast. d. T. 2. p. 298. Aurum. ad A. B. c. 9. in princ. & Comites Mansfeldicos, quamvis olim fodinas ab Imperatore immediatè recognoverint hodie ab Electore Sax. in feudum profiteri nonnulli testantur.

Recensentur exempla prius comprobantia.

4. Sanè cùm Auri & Argenti fodinæ inter Regalia recensentur c. un. quæ sint Reg. 2. feud. 56. Ibi argentariæ &c. Vultej. 1. feud. 5. num. 7. §. Argentariæ 26. Rosenthal. in synops. feud. c. 5. conclus. 88. num. 1. Hinc licet generaliter statuere, illis competere hoc Jus Metallæ fodinarum solere, quibus Regalia de Jure debentur, è quorum numero complures Comites & Barones existunt. Vid. Claudium de Seysell. de feud. tit. qui feud. dar. poss. limitat. 9. vers. Quadam verò, ubi nonnulla Regalia iis competentia in specie enumerans addit hæc verba: & his similia. Ferrarium Montanum in Tract. de feud. lib. 5. cap. 7. vers. Alia verò Regalia, quibus adde Peregrinum de Jure fisc. lib. 2. tit. 2. num. 76. ubi dicit, eo ipso, quod quis creatur Princeps, Dux, Marchio aut Comes, censerî translata Jura Fiscalia & Regalia.

Auri & Argenti fodinæ inter regalia numerantur.

tam

tam *cons. 404. num. 15. in verb. Jureque principium uti. Et cons. 411. num. 48. vers. Imò post habita. Gylman. in Symphorem. supplicat. Tom. 1. part. 2. tit. 6. num. 72. ubi in causa Ottingen contra Teutschen-Meister, in specie Comites Ottingenses dicuntur Comitatum suum ab Imperio à multis sæculis recognoscere & Regalia habere.*

Barones hic à Comitibus non sunt separandi.

5. Tametsi verò de Baronibus videatur magis, quàm de Comitibus dubitari posse, cum, præsertim in Jure feudali *c. 1. de feud. March. c. 1. quis dicat. Dux. c. 1. §. Præterea Ducatus. de prohibit. feud. alien. per Fridericum, aliisque locis & ordin. camer. part. 2. tit. 7.* Comitatus expressè referatur inter feuda regalem dignitatem annexam habentia, & Baronatus nulla fiat mentio, tamen Barones hic à Comitibus non sunt separandi, cum illi non minùs, quàm hi sint Status Imperii, *Gail. observ. 23. Illustresque appellantur, & regalem dignitatem annexam habeant. Sixtin. Tract. de Regal. c. 2. num. 25.* Item cum utrique etiam æquiparentur in matriculâ Imperii, in Privilegio & Jure Austregarum *camer. ordinat. part. 2. tit. 3. 4. & 5. in munere & dignitate Judicis ac Præsidum Camerae Imperialis d. ordinat. part. 1. tit. 1. in princ. Recess. de anno 1570. §. Diemeil dann auch & seq. in ordinatione politica tit. Von Grafen und Herrn, in constitutione pacis Religionis & passim in aliis constitutionibus Imperii, in quibus etiam nonnunquam verbo Herrschafften, quando simpliciter usurpatur, simul Comites & Barones usurpari solent.* In catalogo etiam Statuum Imperii Recessibus annexo Comites & Barones conjunguntur. Ex quo liquidò constat, non esse in Germania attendendum, quod Fulvius Pacianus *de probat. lib. 2. c. 37. num. 1. 5. & 6.* generaliter scribit, Baronem non habere regalem dignitatem, sed esse eum, qui à Principe vel alio, qui eo inferior est, investitus est de feudo non habente annexam dignitatem regalem.

Solvitur objectio ima.

6. Neque his omnibus obstat 1. quòd Comites & Barones nomine differant, illique hos antecedant, & illi de Comitatu, hi de Baronatu investiantur; nam respondeo etiam inter Duces, aliòsque Principes inferiores hoc esse discrimen, quòd olim

alii Duces, alii Comites Palatini, alii Landgravii, alii Marchiones appellentur, aliisque diversis appellationibus designentur, & alii alios antecedant, nec omnes de eadem regali dignitate ad Principatum spectante investiantur, & tamen omnes tanquam Principes in eo, quod regalem dignitatem habeant, æquiparantur. Sixtin. *in d. tract. C. 4. num. 42.*

7. Nec adversatur etiam, quod in Jure feudali nulla Baronatus fiat mentio. Enimvero *Respondeo* nec Principatuum aliorum, quàm Ducatus & Marchionatus ut & Comitatus in eo de regalibus feudis & dignitatibus fit mentio, & tamen certum est, præter Ducatum, Marchionatum, & Comitatum etiam alia ex Jure feudali pro feudis regalibus habenda esse, sicut Sixtin. *d. tr. C. 3. num. 14. & 15.* ostendit, ideoque Baronatus etiam ad ea feuda regalia pertinet. Non litteram solummodò oportet attendere sed & consuetudinem.

8. Non refragatur etiam, quod in Camerae ordinatione *part. 2. tit. 7.* Baronatus nulla fiat mentio. Nam ibi post verba: Fürstenthumb, Herzogthumb, Graffschafft, subjicitur illa nota ampliativa: *& cetera.* Idem fit in constitutione Imperii *de anno 1521. §. ob auch Sachen,* per illa verò verba haud dubiè alia feuda regalia, quàm quæ nominatim sunt expressa, inter quæ etiam est Baronatus, designantur.

9. Non facit etiam negotium quod in Camerae ordinatione *d. part. tit. 4. §. Zum Vierten:* Baronis nulla fiat mentio, sed Comitibus tribuatur, quod peti possint, ut à Cæsare Commissarii constituantur, coram quo ab utràque parte procedatur. Illud namque ex peculiari causâ ideo ita statuitur, quod Comites plerumque soleant esse potentiores, & habere plures, quorum consilio & operâ in hujusmodi commissionum causis uti possint.

10. Videtur porrò & illud prædictæ in hoc passu Comitum & Baronum æquiparationi refragari, quod in appellatione, Baronum magna sit in Germaniâ variatio, & licet hi Frey-Herrn & Edel-Herren vocentur, ac Truccesi vel etiam Limpurgici Barones Semperfrey nominentur, tamen generali appellatione Herrn, comprehendantur, & sic etiam Herrn tantum appellentur, idque de his appellationibus ex prædictis recessibus, cata-

logoque Statuum iis addito manifestum est. Verum hæc res non est obstaculo, quò minus in hoc casu Barones Comitibus æquiparentur, annumerantur enim ex supra dictis etiam Statibus, proinde si Comites quâ Status habeant regalia, & iis quoque sunt concedenda. Hinc nihil novi, quòd in recessibus Imperii verbum *Herrschaft* Comites & Barones simul comprehendat. Atque hanc sententiam consuetudine etiam Germaniæ esse receptam testatur *Zaf. de feud. part. 5. num. 29. Rosenthal de feud. C. 2. Conclus. 1. num. 5. Schrader. de feud. part. 10. sect. 1. num. 22. Vult. de feud. lib. 1. Cap. 4. num. 14.* vocatque Schenck eam consuetudinem, vetustissimum Germanorum Procerum usum neque tamen aliquis existimet, omnem hisce dictis differentiam Comites inter & Barones voluisse nos tollere, siquidem hic solummodò de eo agimus, an utrisque competant regalia, & proinde etiam Jura Metallorum. De certis differentiis inter illos consule Feudistas.

Ante A. B. salina jam à Principibus ut Regale possessa sunt.

II. Quod verò jam ante Auream Bullam talia Jura minerarum ab Imperatore concessum fuerit verisimile videtur. Et quidem salinas tanquam Regalia jam ante A. B. à Principibus possessas & exercitas esse historiæ docent; sic Salinæ Hallenses ab Ottone Imperatore Archi Episcopatu Magdeburgensi concessæ & ita Juris Episcopalis factæ sunt. *Heig. P. 1. q. 14. num. 28.* Ubi notabile est, quod *num. 29. & aliquot seqq.* addit, Archi-Episcopos hoc Regali ita usos esse, ut salinas subditis concedere voluerint, idque ita fecerint, ut illas iis in feudum dederint per breve testatum, vel coram vulgo in *Wachsoder Tankley-Schrift*, partemque minimam Archi-Episcopali mensæ destinatam retinuerint, ac postea à multis jam annis etiam harum mensalium salinarum redditus civibus hæc lege, ut sibi aliqua pars ex iis penderentur concessisse, factaque sit anno 1479. ab Ernesto Archi-Episcopo in eam rem constitutio, quâ præcipitur, ne mensales Salinæ aliis quàm civibus Hallensibus concedantur, ad quam servandam se singuli successores juramento adstringunt. Quam excellens verò sit hoc Regale Salinarum Hallensium & quàm magna & fermè immensa ejus sit utilitas, testatur etiam *Christ. Barthol. in sua dedi-*

dedicatoria Epistolâ, quarto Tomo Sententiarum Camera Imperialis præfixa, dùm tanquam de re notissimâ inter cætera scribit, ejus salis tantam copiam per plurimas Imperii ditiones ita distribui, ut ea res fidem excedat, & simul addit sequentia verba: Ibi enim ex certis aquis, quæ ingenti copia per scaturigines subterraneas assidue profunduntur, & quatuor fontibus seu puteis altissimis excipiuntur, & noctes diésque continuato labore exhauriuntur, neque unquam deficiunt, & singulis diebus ad minimum modii mille, quorum singulis portandis unius viri robusti vix humeri sufficiunt, excoquuntur & conficiuntur. Cæterùm illud quoque hîc loci observandum venit, quòd, si Princeps salinas vel alias venas Metallicas in fundis privatorum inventas sibi reservat, nec subditis ex iis aliquid concedit, pretium tamen fundi iis restituere teneatur: alias enim ageret contra L. 4. cod. de Emanc. lib. subditis sua auferendo: id quod etiam obtinet, si fundus, in quo reperiuntur salinæ, corrumpatur, etiamsi ipsæ etiam extinguantur. Schneidevv. P. 2. num. 106. de feud. Rosenthal. C. 5. Concl. 89. num. 2. Im Fall aber das Werck umschlüge, und sich der Salz-Brunn nicht erhöhe, so ist der Schade, so durch Zuführung des Holzes, der Steine, item, mit Tretten der Zimmer und anderer Leute auf der Wiesen, wie auch ander beweislich Interesse, oder der Werth erwöhnter Wiesen billig zu erstatten.

12. Quæri hic commodè posset, an hoc Jus circa venas Metallicas consequatur vasallus simpliciter investitus in feudo sine expressâ investiturâ de Metallî fodinis? Verùm alibi hanc Quæstionem jam expedivimus, videlicet in superiori Cap. 3. §. 1. num. 8. ubi exemplo Regalium id negatum reperies.

An vasallus per simplicem investituram in feudo accipiat Jura Metallorum?

§. 2.

*Quid de Civitatibus Imperialibus, Nobilibus
& Abbatibus hic sit dicendum?*

SUMMARIA.

1. Recensentur summam variis modi quibus Civitates Imperiales suam libertatem sunt consecutæ. 2. Immediatæ Civitates olim dici solebant villæ publicæ. 3. Civitatibus Imperialibus regalia Jura competere verissimum est. 4. Dicuntur revangare mundum, qui de hac potestate disputare volunt. 5. Jura Metallorum eomodo à Civitatibus Imperial. possunt obtineri, quo Jura regalia. 6. Ostenditur, quòd defacto hoc Metalli fodinarum Jure gaudeant Civitates Imperiales. 7. Quando præscriptione acquiritur, advertendum est an contra Imperatorem an contra Ducem, Comitem &c. fiat. 8. Nobiles etiam habent regalia. 9. Non tamen regalem dignitatem, neque inter Status Imperii numerantur. 10. Recensentur prærogativæ nobilium Immediatorum præ aliis mediatis. 11. An hi nobiles gaudeant regali Metalli fodinarum Jure. 12. Quid dicendum sit de Monasteriis.

Recensentur
modi varii,
quibus Ci-
vit. Imperia-
les liberta-
tem obtinue-
runt.

I. **Q**Uòd non uno modo ab Imperialibus Civitatibus libertas fuerit obtenta, ac consequenter certarum prærogativarum genera, passim videre est apud scriptores ad Jus Publicum & feudale; sic reperio quod quædam Civitates Imperiales pecuniâ libertatem emerint, quod Knipschild loco infra cit. exemplo Ulmæ, Tigurinæ, Augustæ, Kauffbeuræ, Eslingæ & Reutlingæ probat; quædam ex benè meritis & Imperatorum Clementiâ liberæ factæ; quædam spontaneo

neo motu ad Imperium accesserint, quædam temporibus inter-
regnum libertatem acceperint, item, quod aliæ pactis ab alio-
rum Jurisdictione fuerint exemptæ, & denique cooptatione in
numerus Statuum. Vid. Knipschild. *de civit. Imperial. Jur.*
ac prerogativ. lib. 1. C. 6. num. 19. & seqq. usque ad num. 29.
inclusivè.

2. Olim immediatas ejusmodi civitates dictas fuisse villas *Immediate*
publicas, veluti quæ Regni & Reipublicæ essent, non Princi- *civitates*
pum, Comitum, Ecclesiarum, refert Freher. ad Petr. de Andlo. *olim dice-*
de Rom. Imper. lib. 1. C. 16. fol. 162. Joan. Limnæ. *de Jure* *bantur villa*
Publ. Tom. 3. lib. 7. C. 1. num. 37. Ita etiam Carolus Magnus *publicæ.*
in donatione Divitangiensi Monasterio an. 813. factâ, Ullmam
nominat villam suam Regalem. Crus. *annal. svec. part. 2. lib.*
1. C. 7. fol. 10.

3. Ut propiùs ad rem nostram venire videar, suppono, *Certum est*
quòd Civitatibus Imperialibus Regalia Jura competant; *Civitatibus*
hanc enim sententiam verissimam, & communiter à *Imperial.*
DD. approbatam & receptam esse asserit Knipschild *d. Regalia Ju-*
lib. c. 4. Inter quos DD. eminet Vultej. *de feud. c. 5. num.* *ra compe-*
7. Sixtin. de Regal. lib. 1. c. 4. num. 73. Peregr. *de Jure* *tere,*
fisc. lib. 1. c. 2. num. 44. Carpzov. *de Leg. Reg. German. c.*
3. Sect. 11. num. 26. & seqq. Caspar. Klock. *de contribut. c.*
5. num. 9. & seqq.

4. Et vero potestatem Civitatum Imperialium Regalibus *Dicuntur*
utentium in dubium vocare; esse revangare mundum, dicit *revangare*
Bald. *consil. 25. num. 67. vol. 1.* Cravet. *consil. 263. num.* *mundum*
7. Probant hanc sententiam variè; Klock *cit. loc.* efficaciter *qui de hoc*
eam probat per §. Volumus. *de pac. constant. in usib. feud.* *disputare*
Knipschild verò *d. lib. c. 4.* Non minùs firmiter eam probat *volunt.*
per inductionem variarum specierum ad Regalia pertinentium,
quibus defactò utantur Civitates Imperiales.

5. His præviè observatis statuere licet, eo modo ab Impe- *Jura Me-*
rialibus Civitatibus obtineri Jura circa Metalli fodinas, quo *tallorum eo*
Jura Regalia acquirere possunt; horum enim nomine illa quo- *modo à Civi-*
que comprehendì in superiori §. latius fuit expositum. Itaque *tatibus Im-*
obtinentur vel per concessionem vel consuetudinem vel coopta- *perial. pos-*
sunt obtine-

ri, quo Ju- tionem in numerum Statuum Imperii. Knipschild. & quidem
ra Regalia. per concessionem, id contingit, si Imperator illa Jura Metallo-
rum alicui Civitati concedat vel per modum Privilegii vel in-
vestituræ, vel infeudationem, quod fieri posse nemo negat
Schrader. *de feud. part. 2. c. 1. num. 9.* Coler. *de Jur.*
Imper. Sect. 4. num. 42. & 43.

De facto hoc
Metalli fo-
dinarum Ju-
re gaudent
Civitates
Imperiales.

6. Quin imò defactò Civitatibus Imperialibus Metallifodinas competere tradit præter alios Joann. Bruning. *de var. univers. spec. conclus. 26.* Hinc quoque Munst. *Cosmog. lib. 3. c. 22. 23. & 24.* generaliter sic scribit: *Quemadmodum Imperatores & Reges Germanico-Romani Duces ac reliquos Ordines, sic etiam antiquis Imperii Civitatibus ex singulari clementiâ Jurisdictionem ac potissimam vectigalium partem, Juriûmque aliorum ad fiscum pertinentium concesserunt.* Sic, ut exemplo rem confirmemus, Norimbergensi Reipublicæ à Carolo V. Imp. anno 1540. Privilegium hoc datum à Ferdinando I. anno 1559. Maximiliano II. anno 1567. Rudolph. II. anno 1577. Matthia anno 1613. Ferdinando II. 1620. & sequentibus Imperatoribus Jus Metallifodinas habendi, easve colendi confirmatum fuit. Strykius, *de Jure Principis subterranean. c. 2. num. 56.*

Præscriptio-
ne hoc Jus
acquiratur
à Civitati-
bus Imperia-
libus,
Vel contra
Imperato-
rem.

7. Præscriptione acquirunt istæ Civitates hoc Jus vel contra Imperatorem, vel contra Ducem, Comitem, Baronem, vel Civitatem aliquam Regalia habentem. Et quidem contra Imperatorem tempore immemoriali c. Super quibusdam. §. Præterea. *de V. S. R. A. zu Augspurg de anno 1648. §. Und soll unser. & §. Wann auch ein ausgezogener, ibi, daß er je in Menschen-Gedächtnuß, & §. Wo aber innerhalb Menschen-Gedächtnen.* Rosenthal. *de feud. cap. 5. conclus. 16. num. 3.* In tantum, ut etiam Regalia, quæ Imperatori specialiter reservata sunt in signum supremæ eminentiæ, tanto tempore præscribantur; hinc ista præscriptio locum habet tam in majoribus sive Majestaticis, quàm minoribus Regalibus. Zasius *consil. 16. num. 13. vol. 2.* Quodsi verò præscriptio contra alium fiat, quàm Imperatorem, veluti contra Ducem, Comitem, &c. 30. vel 40. annorum cursum sufficere communiter DD. con-

concludunt. Bald. *consil.* 370. *num.* 1. *ad fin.* *lib.* 3. Craveta *consil.* 54. *num.* 8. Porro quod attinet consuetudinem, si & cooptationem in numerum Statuum Imperii, de his titulis hujus Juris circa Metalli fodinas collativis, non multum difficultatis occurrit, & desuper legendi sunt nominati supra AA.

8. Quod Nobiles hâc in re attinet, videndum prius, an & hi illis, qui Regalia habent, quoque annumerentur; atque hoc affirmat Wesenbec. *cons.* 60. *num.* 30. Rulant. *de commiss.* p. 2. *lib.* 5. c. 4 *num.* 50. & hujusmodi Nobilium, qui Regalia habent, meminit in specie Decian. *respons.* 2. *num.* 164. *lib.* 1. addens generaliter, Nobiles Regalia habere posse, & sanè quàm plurimis privilegiis & prærogativis gaudent, ut latè tradit. hujusmodi in specie enumerando. Tiraquel. *tract.* *de Nobil.* cap. 20.

Nobiles habent etiam Regalia.

9. Verùm hoc, quod Regalia habentibus eos annumerari dictum est, de his respectu Regalis alicujus Dignitatis, vel eo nomine, quod inter Status Imperii numerentur, dici non potest; nam dignitas eorum non est Regalis, ut in Principibus, Comitibus, Baronibus, neque inter Imperii Status referuntur, idque ita se habet, siue mediâtè, siue immediâtè Imperio sint subjecti. Sixtin. *de Regal.* *lib.* 1. cap. 4. *num.* 93. Licet non desint, qui Statibus annumerant immediatos, quod tamen pugnat cum experienciâ & Recessibus Imperii, iisque annexo catalogo & ipsâ Imperii matriculâ, in quâ etiam inter eos non reperiuntur, nec etiam ad Comitiam Imperialia vocantur, multò minùs Sessionem & Jus suffragii in iis habent; immediatos tamen conjunctim Statum dici posse, asseritur in Camerae *decis.* in verbo, *Nobilitas*, idque etiam traditur à Ruland. *d.* cap. 4. *num.* 51.

Non tamen Regalem dignitatem, neque inter Status Imperii numerantur.

10. Interim tamen singulari prærogativâ præ aliis Nobilibus gaudent; quemadmodum enim vocantur liberi Nobiles, freye von Adel, freye Ritterschafft, & in tres classes, Franconicam videlicet, Suevicam & Rhenensem distribuuntur; sic non minùs quàm Status Imperii immediâtè subsunt Imperio, constitutionibus Imperii de immediâtè Imperio subjectis loquentibus

Prærogative nobilium immediatorum præ aliis mediatis,

tibus comprehenduntur, Jus & Privilegium Austregarum ex Camera ordin. *part. 2. tit. 3. 4. 5.* habent, in eoque Jure Civitates Imperiales, tanquam eo carentes, ex eadem ordinatione superant, insuper & beneficio constitutionis de pace Religionis gaudent, etiam si sub territoriis Archiepiscopi Moguntini, Episcopi Wirceburgensis, & aliis ad prædictas classes, puta Franconicam, Suevicam & Rhenensem pertinentibus, domicilia & alia bona sita habeant, Non minùs etiam, quàm Imperii Status immediatè Imperio contribuunt, tantàque eorum ab Imperatore habetur ratio, ut anno 1592. Camera Imperiali mandàrit, ut eos in suâ libertate, ejusque possessione vel quasi manuteneret adversùs potentiores & non facilè exceptiones subjectionis ab iis objectas attenderet, nec sub prætextu superioritatis contra libertatem eorum pronuntiaret, ut refertur *in decis. seu præjudic. Camera* In verbo *Nobilitas. §. Der Fränckischen.*

An hi nobiles gaudeant Metallifodinarum Jure.

II. An verò ejusmodi nobiles immediati gaudeant quoque Regali Metallifodinarum Jure, ex tenore Privilegiorum eisdem ab Imperatore concessorum desumi debet, qui mihi non patet, solent etiam aliqui habere specialiora subinde Jura præ aliis, & desuper consulendi sunt Scriptores, qui in specie ea recensent. De eo non videtur dubitandum, quòd, sicut de Civitatibus Imperialibus supra fuit dictum, vel ex peculiari concessione ab Imperatore impetratâ, vel ab inferiori Principe per infeudationem vel aliâ ratione factâ, vel præscriptione hoc Jus acquirere possint. His enim modis ab illis plura Regalia fuisse obtenta tradit Sixtin *d. loc. num. 47.* ut patet in mixto, meròque Imperio, in vectigalibus, Jure venandi tam basso quàm alto &c. idque eò minùs mirum, quòd reperiantur inter hos Nobiles, qui bona amplissima habent, ut hujusmodi amplitudine nonnullis etiam Comitibus & Baronibus æquiparari possint. Proinde ad ejusmodi Nobiles immediate Imperio subiectos, & legitimo modo acquisita Regalia habentes, non est extendendum, quod in Camera Imperiali mandato sine clausulâ anno 1586. 10. Januarii decreto in causâ Cassel contra Wilsheimb, die Abschaffung der Juden zu Rotterseel belan-

belangend, adjectum est his verbis: Diemeil dann ihr feiner Stand des Reichs seyhet, noch als privati einige Privilegia oder Regalia habt, noch erlangen fönt. Nam ea verba, præterquam, quod ex narratis supplicationis sint delumpta, non debent etiam, quatenus Camera iis utitur, ita accipi, quasi ipso Imperatore volente & concedente, vel per legitimam præscriptionem, Regalia aliqua à nobilibus haberi & acquiri non possint; idque inde liquet, quòd generaliter Juri sit consentaneum, ejusmodi modis Regalia acquiri posse.

12. Quæritur denique, an hoc Jus circa Metallum fodinas etiam Abbatibus competat? *Resp.* distinguendum hic esse arbitror an sint inter Status Imperii, quales præcipue sunt Abbates Principali dignitate decorati, atque his Regale Metallum fodinarum Jus non minus competere quam reliquis Principibus, de quibus supra, dicendum est; Atque hi Abbates in ordinatione Camerae *part. lit. 2. 3. & 4. in rubricâ & textu, & sit. 5. §. 1. in fin.* Aliisque locis ejus ordinationis verbo Fürstliche comprehenduntur. Ejusmodi Abbates sunt Fuldenensis, Hirsfeldensis, Murbacensis, Prumensis, Campidonensis, Stabulensis, Corveiensis. Tales quoque sunt duo Præpositi, nimirum Elbingensis, & Berchtesgadensis, ideoque de his etiam dicendum est propter allegatum superius Recessum Imperii de anno 1551. §. Weiter so sehen wir. Quod & hoc Jure Regali gaudeant. Olim hi omnes inter eos, qui Prælati propriè dicuntur, referebantur; verum quemadmodum de aliis Principibus certum est, initio minorem fuisse eorum numerum, *Kinch. de Reg. Territ. Jur. cap. 1. num. 289.* & postea hunc numerum crevisse, sic etiam prædicti Abbates & Præpositi postea Principibus in Comitibus adscripti, & singuli Jus suffragiorum non minus quam alii Principes nacti sunt, quid de Abbatibus sit dicendum & quomodo in conferendis ejusmodi feudis æquiparari soleant, Docet Sixtin. *d. loc. num. 140. & seqq.* Porro exempla specialium privilegiorum Monasteriis quibusdam circa Jus mineralium concessorum recenset Hertius *vol. 1. dissertationum Tom. 2. de Jurisdict. Territor. Thesi. 46.*

An Jus Regale Metallum fodinarum competat etiam Abbatibus?

Conclusio

dignitas Ju-
ris pruden-
tia Metal-
lica,

Atque hæc sunt, quæ pro ingenii modulo de Jure Metal-
lorum mihi scribere licuit; elegantiorē, qui de Jurispruden-
tiâ Metallicâ formari potest, discursum majori ingenio pollen-
tibus relinquo: quanta verò hujus materiæ sit dignitas, ex eo
licet conjicere, quod fodinæ Metallicæ cor & vita sint Provin-
ciæ, Civitates pepererint, partas amplificarint, & Illustrarint,
opibus auxerint, nobilitatem nobiliorem fecerint, Prin-
cipes Celsissimos & Illustrissimos evexerint, iisque incre-
menta, gloriam, dignitatem, & amplitudinem non raro
suam contulerint; id quod docemur Exemplo Electorum
& Ducum Saxoniae, qui intra annos 76. ex venis Schne-
bergenſibus ex decimis & signatione Argenti 41118. Au-
ri tonnas collegisse referuntur, post Albin. in der Meißni-
schen Chronic. part. 2. Waremund ab Ehrenberg, *de subsid.*
regn. cap. 4. num. 25. Georg. Fabric. *orig. Saxon. lib. 7.*
Lather. de cens. lib. 3. cap. 6. num. 9. Sileo ingentes pro-
ventus Metallicos, quos ex monte Schreckenbergo propè
Annæbergam sito perceperunt, quæ ubertas causam dedit Ge-
orgio Saxoniae Duci, ut de condendâ urbe, in quâ conside-
rent Metallici, consilium caperet, & delectus est locus, qui
Schreckenberghum initio dictus fuit, à quo etiam Moneta
Schreckenberger nomen accepit, quæ ibi cusa fuit, sicuti
Schnebergii à monte Schnebergo, ubi cusi sunt. Vid. supra
laudat. Knipschild. Sed ne de novo istam materiam repetere
potius videar quàm finire, filum abrumpo: & quamvis omnia
exactè conferre materiarum copia & ingenii mei imbecillitas
non permiserint; cùm tamen fecerim, quæ potuerim, eadem
fiduciâ, quâ præsentem tractationem suscepi, eidem colopho-
nem impono: Te, benevole Lector, mihi propositum censorem
& erratorum condonatore promittens & exoptans, tuæ be-
nevolentiae ea, quæ forsan irrepsere, corrigenda committo.
Quod superest: quo Duce primas lineolas ducere cepi, eodem
quoque ultimas adjiciam, Sacrosanctæ & Individuæ Trinitati
pro concessis viribus & benignissimâ assistentiâ, in debitâ hu-
militate gratias persolvens immortales, quam gratiarum actio-
nem nonnullus hoc metro comprehendit:

Et sic sit finis, sit laus & gloria Trinis.

COROLLARIA

EX UNIVERSO JURE.

EX JURE NATURALI & GENTIUM.

- I. *J*us naturæ non est dictamen rationis, sed lex Dei mentibus inscripta & per rationem manifestata.
- II. *E*jus objectum sunt ea, quæ continent intrinsecam honestatem vel malitiam.
- III. *Q*uid verò honestum sit intrinsecè non est ex Decalogo dignoscendum ut ex Philippo Melanchtone Joannes Græningius, nec mensurandum est ex socialitate, ut sentiunt Hugo Grotius, Puffendorff &c.
- IV. *S*ed ex Cardinale Pallavicino regulam sequentem pro dignoscendo hoc tradimus: Id scilicet est intrinsecè honestum & de Jure naturæ expedit licere, in cujus licentiam homines consensissent, si ante omnem casum particularem ab Authore naturæ requisiti tulissent suffragium, & contra, id omne simpliciter non expedit licere, in cujus licentiam homines non consensissent, si ante omnem casum particularem ab Authore naturæ consulti fuissent.

- V. *Jus naturæ formaliter & propriè ne Divinâ quidem Authoritate mutari potest.*
- VI. *Defensio sui est Juris naturalis, quæ tamen fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ.*
- VII. *Ad crescite & multiplicamini &c. non obligat singula generum sed genera singulorum.*
- VIII. *Regimen in liberos de Jure naturæ utrique parenti competit, principale quidem patri, minùs principale Matri.*
- IX. *Præscriptioni fundamentum in Jure naturæ rectè tribuitur uti & testamenti factioni.*
- X. *Divisio Juris gentium in primævum & secundævum meritò est reprobanda.*

EX JURE CANONICO.

- I. *Exemptio personarum Ecclesiasticarum à Jurisdictione & foro Laicali immediatè est Juris Divini in Thesi;*
- II. *In hypothesi verò sive quoad applicationem ad casus individuales est Juris Ecclesiastici.*
- III. *Personæ Ecclesiasticæ in Servitio vel Ministerio apud Principes seculares constitutæ ratione delictorum vel excessuum ab iisdem Principibus Salario privari aut ab officio amoveri, aliter verò puniri non possunt.*
- IV. *In concursu electionis factæ à plus quàm tertiâ parte cum postulatione, acquiritur Jus Electo, adeo, ut is præferendus sit postulato per majora.*
- V. *In Postulatione solenni observandæ sunt solennitates in C. 42. de Elect. ad Electionem requisitæ, nisi præscriptione, privilegio aut consuetudine aliud sit introductum.*
- VI. *Potest pena conventialis adjici sponsalibus ab injuste resiliente solvenda.*

VII. Ver-

- VII. *Verba hæc: non aliam ducam nisi te, in eventum contrahendorum sponsalium obligant.*
- VIII. *Qui alicui etiam juratò promisit matrimonium, potest adhuc ingredi religionem.*
- IX. *Conditio perpetuæ continentie inter contrahentes appposita non vitiat matrimonium.*
- X. *Juramentum non firmat intrinsecè actus Jure positivo irritos.*

EX JURE CIVILI.

- I. **L**egitimatio per subsequens matrimonium fieri non potest, si tempore conceptionis inter partes hujusmodi matrimonium subsistere nequierit.
- II. *Nec tantas vires habet, ut Jus primogenituræ tribuat.*
- III. *Tutor ob dolum ab officio suo remotus fit infamis, ob culpam non equè.*
- IV. *A Laudo homologato non datur amplius reductio ad arbitrium boni viri.*
- V. *Damnificans cum culpâ merè juridicâ tenetur modò post sententiam judicis ad compensationem.*
- VI. *Exheredatio ob alias causas præter eas quæ recensentur in Nov. 113. c. 3. fieri non debet.*
- VII. *Testamento per querelam everso reliquis salvis sola Institutio corrui.*
- VIII. *Posthumi hodie nec præteriri nec exheredari possunt.*
- IX. *Milites extra aciem & expeditionem stantes, duos testes adhibere tenentur;*

- X. *Aliàs verò sufficit, quòd suam voluntatem in vaginâ aut clypeo litteris sanguine proprio rutilantibus declaraverint, aut in pulvere scripserint.*

EX JURE PUBLICO, HISTORICO & POLITICO.

- I. **I**mperialia Insignia quæ Norimbergæ asservantur, sunt probabilius ipsissima Caroli Magni.
- II. Cur ornamenta Imperatoria, pallium præcipuè non suffultum sit Hermelicis pellibus, uti Palludamenta Regum & Principum Europæ nostræ Imperialis, videtur esse ab exemplo græcorum.
- III. Quamvis Conradi duo & Henrici tres Imperatores, aliique in Historiis passim nuncupentur Duces Franconia, suprema tamen in Franconiâ Jurisdictio & Imperium merum soli Duci & Episcopo Herbipolensi compete-
bat.
- IV. Tritum illud: Herbipolis sola judicat ense & stolâ, verificatur relativè ad tempora Pipini & Caroli Magni, quibus temporibus solus Episcopus Herbipolensis hæc prærogativâ insignitus erat.
- V. Civitates Imperiales, quæ tempore initæ Pacificationis Religiosæ anno 1555. non fuerunt in possessione vel exercitio Augustanæ Confessionis, Catholicam Religionem mutare, & Augustanam Confessionem inducere non possunt.
- VI. Jus cognoscendi de causis Matrimonii, Juris Patronatûs, Decimarum, commissæ simoniæ & similium causarum spiritualium in Catholicorum Diœcesi etiam inter protestantes occurrentium ad Catholica Consistoria Ecclesiastica spectant.

VII. Nec

- VII. Nec possunt Acatbolici beneficium Prescriptionis obtendere, si Episcopus per 60 vel 70. annorum spatium nunquam talem potestatem in Acatbolicos exercuit.
- VIII. Jus Primariarum precum Imperatori competens quamvis sit usus antiquissimi, originem tamen habet ex indulto & concessione Pontificia.
- IX. Expedit ad certum tempus in cœlibatu (abrogatâ illâ lege Juliâ & Papiâ certas penas cœlibatui imponante) vivere & Matrimonium differre.
- X. Qui formâ corporis præcellentior & procerior, cæteris paribus publico honore dignior est.

EX JURE FEUDALI & CRIMINALI.

- I. **A** Furamento fidelitatis, quo vasallus ad fidelitatem adstringitur, germ. die Lehns-Pflicht | non excipiuntur Archi-Episcopi, Episcopi, aliæque personæ Ecclesiastica:
- II. Hæc fides si à vasallo sit præstita, & Dominum, si non expressè, saltem tacitè promittere necessè est, fides enim reciproca esse debet, 2. f. 6. unde germ. getreue Herren getreue Knecht.
- III. Liberi ex matrimonio ad Morganaticam contracto, eâ lege, ne Patri succedant ab intestato, sed certâ quantitate Pecuniæ sint contenti, non succedunt in feudo.
- IV. Femina per successionem Masculi semel exclusa non manet semper & perpetuò exclusa.
- V. Si vasallus feudum præscribi passus fuit, per hoc non nocet agnatis.
- VI. De crimine inducente feudi privationem cognoscit Judex feudalis etiam secularis, modò id merè feudale sit, secùs si sit commune.

VII. Si

VII. Si Delictum in confinibus commissum sit, munus iudicandi utrique loci Iudici incumbit, ita ut locus sit prae-
ventioni.

VIII. Reus delicti quod est mixti fori, praeventus à Iudice Ecclesiastico & ab eodem punitus, non potest puniri à Iudice seculari, modò Iudex Ecclesiasticus condignè punire potuerit.

XI. Non licet damnare capitis, quem allegata reum probant contra scientiam privatam Iudicis.

X. Litterarum studiosi, si sint in matriculam relati gaudent foro Academico in civilibus & criminalibus etiam gravioribus.

PROSOPOPOEJA

HORATII LYRICA

In laudem

Prænobilis, Præstantissimi, ac Eruditissimi

D. Licentiatûs Laureâ in utroque Jure more ma-
jorum solenniter Insigniendi.

*Summâ itaque ope, & alacri studio has leges nostras accipite,
& vosmet ipsos sic eruditos ostendite, ut spes vos pulcherri-
ma foveat, toto legitimo opere perfecto posse etiam no-
stram rempublicam in partibus ejus vobis credendis guber-
nari. Imperator in Procemio Institut. §. finali.*

HÆc nempè Magni maxima Cæsaris
Promissa mentem, quâ superemines
Hermanne, divinas sacratæ

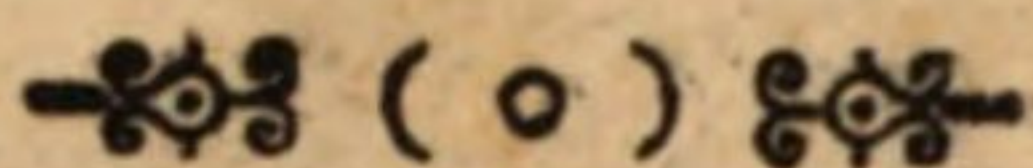
Ad Themidos rapuère leges!

Hæc incitabant! quippe humeros Tibi

Vix laureatâ cinxit epomide

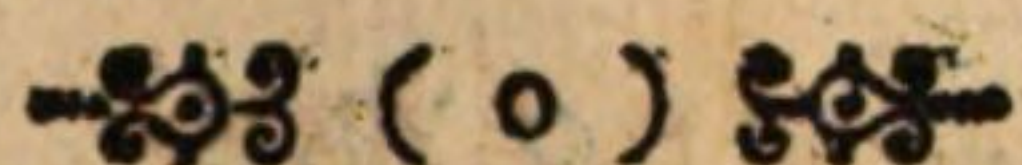
Sophus Stagyrtes; Magister

In sophericâ celebratus arte

Ad *Ulpiani* dogmata protinùs
Te conferebas, respiciens forum
Justiniani, *Papianum*
Cui celebre est, placitúmque *Nomen*.
Nôsti secundo scilicet omine
Verificatam, quam dederat *Pius*
Hic Imperator Candidatis,
Esse fidem, solidúmque robur
Promissionis; Testis erat Tibi
ARTAUNIANI curia PRINCIPIS,
In quâ *Paterni* fama semper
Fulget *Avi*, propriúque *Patris*;
Hinc ille fervor, quem velut Impiger
Papinianus Juridico probas
Accensus ausu, dum resolvís
Difficiles, dubiósque casus,
Quos ipse *Celsus* solvere nesciit,
Comésque *Cajus*, qui venerabilis
Triboniano Juris auctor
Visus erat, genitórque legum;
Hinc illa cura est, quâ tibi comparas
Hâc luce laurum, nonnisi debitam
Papinianis, quos arena
Juridicis agitavit armis;

Exempla

Exempla *Patrum* te stimulant, parem
Proinde sortem cur tibi deneget

Fortuna *perfectum* coronans
Juris opus? tibi *credet* illa
Partes laboris, *publica* quem *salus*
Ad astra tollet, sic vovet *Entheo*
Hermanne Flaccus ductus œstro
Romuleâ redivivus urnâ;

Cujus voto ex animo subscribit

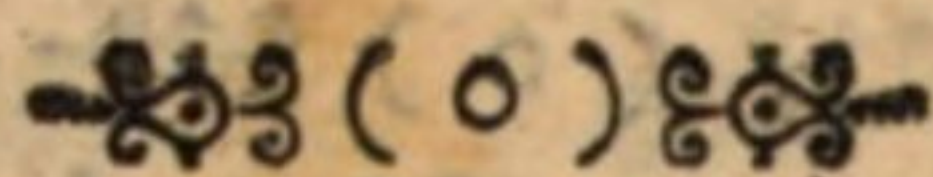
ALEXANDER HAMMER, J. U. Licentiat.

Historiarum in annum quartum auditor Præno-
bilis, & Præstantissimi D. Defendentis à
primordiis studiorum Condiscipulus, &
Collega.

AGGRATULATIO METRICA Ad eundem Dominum Defendentem

Lemma. — — — — — Hunc labor æquus
Provehit, & pulchro redduntur Dona labori
Juvenalis.

DUm sub Jura vocas mineralia munera terræ,
Entheus ingenii spiritus inde micat.
Quæ fuerat quondam demissio rara Gigantum,
Hanc *Hermanne* studes reddere percelebrem;
Non posses, procere pugil, demissior esse,
Quàm dum te ingenio mittis ad ima soli.

Jura metallorum, sed cur tibi meta laborum
Telluris facies displicet áñne tibi?
Fors, doceas, lato tua quòd prudentia Juris
Imperio ima soli viscera contineat?
Sic est, hinc meritam laurum, Cognate capeffis;
Hoc pretium virtus ingeniosa tulit.
Gratulor ex animo, precibúsque calentibus opto,
Aspirent coeptis vela secunda tuis!
Sit Patriæ felix, claræ stirpique venustus,
Et Tibi jucundus, quo decoraris, honos!
Détque Deus, laudes quondam Genitoris adæques!
Inde decus nobis nobile, splendor eris.
De mineris tibi dicta satis, det opima laborum
Præmia, sic voveo, Diva, metalla, Themis

*Paucis hisce, at prolixo affectu Cognato
Honoratissimo congratulatur*

JOANNES PHILIPPUS PAPIUS,

Institutionum Imperialium in Annum
Secundum ac Histor. Auditor.

Barthel, Johann Kaspar

Diss. inaug. hist. iur. de iure fodiendi metalla

Wirceburgum 1731

4 Diss. 502#Beibd.6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10655360-4

VD18 14827271-001